

**УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ АЛЬФРЕДА НОБЕЛЯ
КАФЕДРА ГЛОБАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ**

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА
на тему
"Глобалізація світових виробництв і участь в ній України"

Виконала: здобувач II курсу, групи МЕВ-19м
ОПП з міжнародних економічних відносин
Спеціальності 292 Міжнародні економічні відносини

Арабаджи В.С.
прізвище, ініціали

Керівник: Задоя А.О., доктор економічних наук, завідувач кафедри
прізвище, ініціали, науковий ступінь, вчене звання

**Дніпро
2021**

УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ АЛЬФРЕДА НОБЕЛЯ

КАФЕДРА ГЛОБАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Освітній ступінь МАГІСТРА

ООП з міжнародних економічних відносин

Спеціальність 292 Міжнародні економічні відносини

Затверджую:
Зав. кафедри Задоя Анатолій Олександрович
доктор економічних наук _____

(підпис, прізвище, ім'я та по батькові, науковий ступінь, вчене звання)
_____ 2021 р.

ЗАВДАННЯ

на кваліфікаційну роботу здобувачу

Арабаджи Віолетта Станіславівна

1. Тема роботи «Глобалізація світових виробництв і участь в ній України»

2. Керівник роботи Задоя Анатолій Олександрович, доктор економічних наук, завідувач кафедри
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Затверджені наказом від "___" _____ 20__ р., № _____

3. Термін здачі здобувачем закінченої роботи 10.01.2021 р.

4. Цільова установка та вихідні дані до роботи: дослідити процеси глобалізації світових виробництв та участь у них України

5. Зміст роботи (перелік питань, які належить розробити): визначити сутність, чинники та основні поняття розвитку глобалізації світових виробництв, участь України у глобалізаційних процесів на прикладі текстильної промисловості

6. Консультанти розділів роботи:

Розділ	Консультант (прізвище, ініціали, посада)	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв
Основні поняття, сутність, чинники, напрямки і рушійні сили розвитку глобалізації світових виробництв	Задоя А. О., завідувач кафедри		
Участь України у глобалізації світового виробництва на прикладі текстильної промисловості	Задоя А. О., завідувач кафедри		
Напрямки зміцнення положення текстильної промисловості України в світовій економіці	Задоя А. О., завідувач кафедри		

7. Дата видачі завдання _____

8. Календарний план виконання роботи

№ п/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	
		За планом	Фактично
1	Вибір теми	20.09.2020	19.09.2020
2	Підготовка завдання до дипломування	25.09.2020	25.09.2020
3	Розділ 1	1.11.2020	1.11.2020
4	Розділ 2	25.11.2020	23.11.2020
5	Розділ 3	20.12.2020	20.12.2020

Здобувач

підпис

Арабаджи В.С.

прізвище, ініціали

Керівник кваліфікаційної роботи _____

Задоя А. О.

АНОТАЦІЯ

Арабаджі Віолетта Станіславівна. Глобалізація світових виробництв і участь в ній України

У роботі дослідженого поняття глобалізації, представлено форми прояву та чинники її розвитку, наведено етапи інтернаціоналізації виробництв. Встановлено, що сучасний стан текстильної промисловості України є незадовільним у порівнянні з зарубіжними країнами. Виявлено особливості впливу глобалізаційних процесів на текстильну промисловість України та на основі цього розкрито перспективи розвитку української текстильної промисловості в розрізі світової глобалізації. Встановлено, що існуюча ресурсна база, висококваліфікований персонал, вдале географічне розташування можуть слугувати фундаментальною основою розвитку промисловості на світовій арені. Виявлено проблеми текстильної промисловості на сучасному етапі та представлено пропозиції щодо поліпшення законодавчих актів.

Ключові слова: глобалізація, світове виробництво, інтернаціоналізація, текстильна промисловість, легка промисловість.

SUMMARY

Arabadzhy Violetta. Globalization of world industries and Ukraine's participation in it.

The paper analyzes the concept of globalization, the forms of manifestation and factors of its development are presented, the stages of internationalization of productions are given. It is established that the current state of the textile industry of Ukraine is unsatisfactory in comparison with foreign countries. Peculiarities of the influence of globalization processes on the textile industry of Ukraine are revealed and on this basis the prospects of development of the Ukrainian textile industry in the context of world globalization are revealed. It is established that the existing resource base, highly qualified staff, good geographical location can serve as a fundamental basis for the development of industry on the world stage. The problems of the textile industry at the present stage are revealed and proposals for the improvement of legislative acts are presented.

Key words: globalization, world production, internationalization, textile industry, light industry.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ, СУТНІСТЬ, ЧИННИКИ, НАПРЯМКИ І РУШІЙНІ СИЛИ РОЗВИТКУ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ СВІТОВИХ ВИРОБНИЦТВ .	9
1.1 Поняття і сутність глобалізації.....	9
1.2 Форми прояву і чинники розвитку глобалізації світових виробництв.....	19
1.3 Етапи інтернаціоналізації господарської діяльності.....	26
Висновки до Розділу I.....	32
РОЗДІЛ 2. УЧАСТЬ УКРАЇНИ У ГЛОБАЛІЗАЦІЇ СВІТОВОГО ВИРОБНИЦТВА НА ПРИКЛАДІ ТЕКСТИЛЬНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ	33
2.1 Сучасний стан вітчизняної текстильної промисловості	33
2.2 Вплив глобалізаційних процесів на текстильну промисловість України.....	49
2.3 Перспективи розвитку текстильної промисловості України в розрізі світової глобалізації.....	56
Висновки до Розділу II.....	68
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМКИ ЗМІЦНЕННЯ ПОЛОЖЕННЯ ТЕКСТИЛЬНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ В СВІТОВІЙ ЕКОНОМІЦІ.....	69
3.1 Актуальні проблеми текстильної промисловості України в процесі глобалізації: причини і наслідки	69
3.2 Пропозиції стосовно вдосконалення основних законодавчих актів, що регулюють розвиток легкої промисловості України.....	73
Висновки до Розділу III	78
ВИСНОВКИ.....	79
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	82
ДОДАТКИ.....	91

ВСТУП

Актуальність дослідження. Процес глобалізації, виникнення глобальних вартісних ланцюжків (global value chains), що супроводжувався подальшою деіндустріалізацією розвинених економік, призвів до корінних змін в світовій промисловості. Разом з виробництвом більшості товарів і послуг глобалізація як фактор світового розвитку набула наднаціонального характеру і відбилася як на моделі сировинного забезпечення промисловості, так і на русі готового продукту.

У сучасних умовах глобалізація виступає суттєвим реальним аспектом сучасної світової системи, однією з найбільш впливових сил. Остання стосується всіх сфер суспільного життя, включаючи економіку, політику, соціальну сферу, культуру, екологію, безпеку тощо.

Вище зазначена інформація дає змогу говорити про загальність характеру глобалізації, яка, у той же час торкнулася не тільки економічної сфери, а й культури, моралі, політики, мистецтва, соціальної сфери. Якщо спочатку в процесі глобалізації брали участь промислово розвинені держави, то поступово в нього включаються країни, що розвиваються, та країни з перехідною економікою. Остання виступає взаємопроникненням, взаємопов'язаністю, а також взаємопереплетінням між економіками країн світу, адже економічні процеси, що мають місце в одній країні, знаходять відзеркалення в інших країнах, а тому увесь світ представляється як єдине ціле.

Глобалізація, яка відбувається в світовій економіці, безпосередньо пов'язана з переходом відносин власності на вищий щабель розвитку. В результаті міжнародної кооперації виробництва, розвитку міжнародного поділу праці, зовнішньої торгівлі і міжнародних економічних відносин в цілому відбувається посилення взаємозв'язку і взаємозалежності національних економік, нормальний розвиток яких неможливий без урахування зовнішнього чинника. Таке явище прийнято називати інтернаціоналізацією господарського

життя. Інтернаціоналізація господарської діяльності – це посилення взаємозв'язку і взаємозалежності економік окремих країн, вплив міжнародних економічних відносин на національні економіки, участь країн у світовому господарстві. У своєму розвитку інтернаціоналізація економіки пройшла ряд етапів на шляху до глобалізації.

Варто відмітити, що торкнулась глобалізація і легкої промисловості, яка завжди займає істотне місце у промисловості будь-якої країни. В Україні на сьогоднішній день легка промисловість виступає однією з фундаментальних сфер народного господарства як основа розвитку економіки нашої країни. Сьогодні стан легкої промисловості України на світовій арені є незадовільним, що викликає необхідність зміцнення останньої.

Питанням глобалізації світових виробництв присвячені роботи таких науковців як: Білорус О.Г., Василенко В.М., Коломієць Є.О., Лук'яненко Д.Г., Нартова І. В., Паньков В.С., Соколенко С.И та багато інших вітчизняних і зарубіжних науковців.

Дослідженням питання розвитку легкої промисловості в загальному і текстильної промисловості, зокрема в умовах глобалізації світового виробництва займалися такі науковці як Балусєва О. В., Бродюк І. В., Войнаренко М.П., Гавриленко Т. В., Грищенко І.М., Гурочкіна В. В., Дейнеко Л. В., Іщук С. О., Касьян Л. Е., Клевцов К. М, Кравченко Л.В, Лісютін А. І, Созанський Л.Й, та багато інших.

Віддаючи належне напрацюванням науковців, варто зазначити, що мало досліджень присвячено проблемам та методам вирішення останніх підприємств легкої промисловості в загальному, і текстильної промисловості, зокрема, в умовах глобалізації світових виробництв. Тому виникає необхідність дослідження сучасного стану легкої промисловості в розрізі глобалізаційних процесів з метою розроблення заходів подальшого зростання підприємств.

Об'єктом дослідження є процес глобалізації світової економіки в єдності його об'єктивної та суб'єктивної складових.

Предметом дослідження є легка та текстильна промисловість України в розрізі світової глобалізації.

Метою роботи є розкриття змісту та форм прояву протиріч глобалізації світової економіки як конфлікту національного та глобального і, на цій основі, розкриття участі України у глобалізації світових виробництв на прикладі легкої промисловості.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити наступні **завдання**:

- визначити поняття і сутність глобалізації;
- з'ясувати форми прояву і чинники розвитку глобалізації світових виробництв;
- дослідити етапи інтернаціоналізації господарської діяльності;
- визначити сучасний стан вітчизняної текстильної промисловості;
- з'ясувати вплив глобалізаційних процесів на текстильну промисловість України;
- визначити перспективи розвитку текстильної промисловості України в розрізі світової глобалізації;
- проаналізувати актуальні проблеми текстильної промисловості України в процесі глобалізації;
- надати пропозиції стосовно вдосконалення основних законодавчих актів, що регулюють розвиток легкої промисловості України.

Методи та методика дослідження. Методологічною основою дипломної роботи є логіко–діалектичний метод пізнання явищ і процесів у сучасних світових і національних економіках, що ґрунтується на загальнонаукових і загально-філософських принципах, зокрема методи індукції та дедукції; логіко – історичний метод; методи аналізу, синтезу та порівняльного аналізу; метод системного аналізу та узагальнення; табличний та графічний методи аналізу – для компактного й наочного зображення різних

аспектів досліджуваного явища, та інші. Для досягнення поставленої мети застосовувалися прийоми групування, класифікації та графічного представлення результатів дослідження.

Враховуючи сучасні теоретико-методологічні підходи **науковою новизною роботи та практичною значущістю роботи** є вивчення розвитку легкої промисловості в інтеграційних процесах в умовах глобалізації світових виробництв, виявлення проблем та надання рекомендацій щодо їх вирішення.

Структура роботи. Дослідження складається зі вступу, трьох основних розділів, висновків та списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1. ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ, СУТНІСТЬ, ЧИННИКИ, НАПРЯМКИ І РУШІЙНІ СИЛИ РОЗВИТКУ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ СВІТОВИХ ВИРОБНИЦТВ

1.1 Поняття і сутність глобалізації

Основною тенденцією розвитку світової економіки в даний час є глобалізація.

Взагалі термін глобалізація пішов від слова «globus», що у перекладі з латинської мови означає глобус або кулю. Проте, існує й інше припущення, що досліджуване поняття пішло від слова «global», що у перекладі з французької означає всеосяжний, планетарний [2, с. 126].

Як ми зазначили у вступній частині, глобалізаційні процеси торкнулись всіх сфер суспільного життя. Проте саме нашу цікавість представляє глобалізація світових виробництв.

Взагалі, роздумуючи про основи світових виробництв, варто зазначити, що вже з сутності останніх проявляється логіка щодо глобалізаційних процесів та інтеграційних процесів у світове господарство.

Глобалізація на сучасному етапі розвитку стала важливим реальним аспектом світової економічної системи, однією з найбільш впливових сил, що визначають подальший хід розвитку виробництва товарів. Сучасна глобалізація сприймається світовою спільнотою як природний, закономірний і неминучий історичний процес, який вельми неоднозначний і суперечливий у своїх проявах.

Розуміння основ глобалізації світових виробництв є неможливим без розкриття поняття «глобалізація». Тому, розпочнемо саме з цього.

В. Василенко надає визначення глобалізації: «глобалізація – це процес, який вписує світову господарську систему у взаємодію з природно-біологічним середовищем і надає цій цілісності нову соціально-економічну якість» [6, с. 35]. У той же час це «процес відтворювальної трансформації

національних економік та їх господарюючих структур, капіталу, цінних паперів, товарів, послуг, робочої сили, при якій світова економіка розглядається не просто як сума (сукупність) національних економік, фінансових, валютних, правових, інформаційних систем, а як цілісна єдина геоекономічна (геофінансова) популяція (простір), яка функціонує за своїми законами» [7, с. 36].

Слід зауважити, що у зазначеному визначенні мова йде про нову соціально-економічну якість цілісності, створеної в результаті глобалізації, але не згадується про зміну екологічної якості, яка набуває все більшого значення внаслідок стрімко зростаючого впливу антропогенної діяльності в останні десятиліття.

Ю. Кирилов під досліджуваним поняттям розуміє: «всеохоплюючий процес трансформації світового співтовариства у відкриту цілісну систему інформаційно-технологічних, фінансово-економічних, суспільно-політичних, соціально-культурних взаємозв'язків і взаємозалежностей» [17].

Зазначене визначення характеризує глобалізацію в загальному, що знову ж таки підкреслює її загальність, взаємопроникненість та взаємозалежність.

Тепер розглянемо декілька визначень науковців, що акцентують саме на зв'язок між глобалізацією та світовим виробництвом.

Тут, на нашу думку, варто відмітити визначення такого науковця як М. Кастельса, що зазначає, що глобалізація – це «...постійний процес розвитку капіталістичного способу виробництва, який, долаючи межі часу й простору, наприкінці XX століття перетворює світову економіку в глобальну, з новою інфраструктурою, створеною інформаційними й комунікаційними технологіями» [14, с.354].

У цьому тлумаченні акцент робиться на тому, що спосіб виробництва у зв'язку зі змінами світових процесів піддається істотним трансформаціям, що, нині й називаємо глобалізацією.

Також, не можемо не навести трактування глобалізації таких відомих науковців як П Єщенко та Ю. Палкіна, за якими глобалізація – це «...складний

багатогранний процес, який поширюється на всі сфери суспільного життя: економічну, соціальну, політичну, духовну і налічує три етапи, останній з яких розпочався у 70-х рр. XX ст. на основі революційних змін у науково-технологічній, транспортно-комунікаційній та інформаційній сферах». Науковці відзначають, що на сучасному етапі має місце «заміна індустріального способу виробництва постіндустріальним, головними ознаками якого є саморегульовані та самовідтворювані виробничі процеси» [47, с.300-301].

Погоджуємо з визначенням науковці і вважаємо за доцільне розглянути процеси глобалізації світового виробництва. Варто зазначити, що глобалізація світового виробництва формується трьома процесами, які послідовно розгортаються:

- інтернаціоналізація;
- мондіалізація;
- глобалізація.

Інтернаціоналізація – це етап, який характеризується наявністю окремих ізольованих національних економік, пов'язаних між собою через світовий ринок. Інтернаціоналізація, як зв'язок національних економік через світовий ринок, існує тисячоліттями, але роль зовнішньоторговельних зв'язків в економіці окремих країн зросла в останні десятиліття багато разів. При цьому склалася стійка думка, що для всіх країн залучення в інтернаціоналізацію є благом, незалежно від ступеня залучення [20, с. 55].

Для різних країн ступінь залучення повинен бути різним в залежності від розмірів країни, забезпеченості її ресурсами, рівня розвитку продуктивних сил і географічного положення. Чим більше країна та її внутрішній ринок, тим в меншій мірі, за інших рівних умов, вона потребує великого ступеня залученості в інтернаціоналізацію. Її внутрішнього попиту досить, щоб забезпечити можливість масового виробництва практично в будь-якій галузі народного господарства. Тому найпотужніша економіка у світі – економіка США, обходиться співвідношенням експорту до ВВП країни, яке економісти вважають вимірюванням ступеня залученості в інтернаціоналізацію, на рівні

8-10%, в той час як теж досить розвинені країни, такі як Німеччина і Японія, мають той же показник на рівні 30-50%.

Мондіалізація. Якщо інтернаціоналізація означає певну зв'язаність національних економік через зовнішню торгівлю товарами, то мондіалізація формує світову господарську систему, як сукупність національних господарств та транснаціональних і міжнаціональних одиниць. Транснаціональні компанії означають проникнення в національні господарські системи вже на стадії виробництва товарів.

Належність цих компанії до будь-якої країні визначається у відповідність з тим, в якій країні розташована штаб-квартира компанії. Типовим прикладом транснаціональної компанії є шведська «ІКЕА», виробничі і торгові підрозділи якої розташовані по всьому світу. У Бразилії вони заготовляють ліс для виготовлення меблів, яка в асортименті компанії відіграє вирішальну роль. Причому меблі «ІКЕА» виготовляє для середніх верств населення – недорогі, надійні, але усередненого дизайну. Значна частина елементів меблів виготовляється в південних країнах, в яких заробітна плата в кілька разів нижче за середньосвітовий рівень. Оскільки меблі усередненого дизайну, то вони легко проєктуються зі стандартних елементів, які можуть в масовій кількості виготовлятися в різних країнах і з невеликими транспортними витратами і переміщатися по всьому світу. Причому, конструкція меблів така, що вона складається з переважно плоских елементів, що займають невеликий обсяг при перевезеннях. Все – і конструкція, і технологія, і розташування виробничих підрозділів в різних країнах підпорядковане одній меті – зниженню витрат. Низька собівартість дозволяє цій транснаціональній компанії встановлювати прийнятні для покупців із середнього класу ціни, завдяки чому компанія має величезний попит на свою продукцію по всьому світу. Різні країни по-різному ставляться до появи у них філій «ІКЕА», але більшість з них задоволені появою у них нових технологічних комплексів, додаткових робочих місць, податкових зборів тощо [20, с. 144].

Приблизно за такою схемою працюють й інші транснаціональні компанії. Використовуючи найбільш вигідні для себе ресурси різних країн, вони здешевлюють виробництво свого кінцевого продукту і, тим самим, начебто приносять користь споживачеві. Тому мондіалізація розглядається більшістю економістів як перспективний і прогресивний напрямок у розвитку економіки.

Сукупний випуск продукції транснаціональних компаній займає все більшу питому вагу в світовому виробництві. Надалі при більш детальному розгляді впливу глобалізації на економічний розвиток, можна побачити, що не все так однозначно позитивно для світової економіки, як це здається на перший погляд.

Третій етап глобалізації полягає в перетворенні окремо існуючих транснаціональних і міжнаціональних компаній в мережу взаємопов'язаних економічних структур, складових світогосподарської системи. Успішна діяльність цієї мережі обумовлює в значній мірі відмову від економічного, політичного і правового суверенітету національних держав. І все це, на думку глобалістів, служить для економічного розвитку і тому є благом [41, с. 423].

Характерне для світової економіки протягом декількох останніх десятиліть посилення інтернаціоналізації та глобалізації виробництва призводить, у свою чергу, до інтернаціоналізації і глобалізації транспортно-логістичних систем і товаропровідних мереж. Дана тенденція відображає, з одного боку, глобалізацію ринків збуту готової продукції виробництва, постачання матеріальних ресурсів, робочої сили, капіталу, які характерні для великих транснаціональних корпорацій і фінансово-промислових груп, з іншого – створення і розвиток глобальних міждержавних транспортно-логістичних, телекомуніційних дистрибутивних та інших макрологістичних систем [13, с. 28].

В останні роки менеджери вищої ланки більшості великих компаній усвідомили необхідність дослідження можливостей, що надаються глобальним ринком. В даний час багато фірм виявили, що для ефективного

застосування логістики та організації управління матеріальними ресурсами необхідно проводити оцінку потенціалу зарубіжних джерел сировини. У процесі експорту готової продукції та ефективного проникнення на зарубіжні ринки стала очевидною потреба організації глобальних транспортно-логістичних систем і мереж, що діють по всьому світу.

Великі компанії розширюють географію проведення маркетингових досліджень потенційних ринків сировини і збуту своїх товарів. Вони все частіше ставлять за мету запровадження глобальних логістичних концепцій руху товару з метою забезпечення конкурентної переваги за допомогою підвищення продуктивності, ефективності та диференціації.

Інтеграція на рівні національних економік базується на утворенні економічних об'єднань країн з певним ступенем погодження національних політик останніх. Мається на увазі явище економічного регіоналізму. З цього випливає, що структура інтеграційного процесу є дворівневою (рис.1.1).

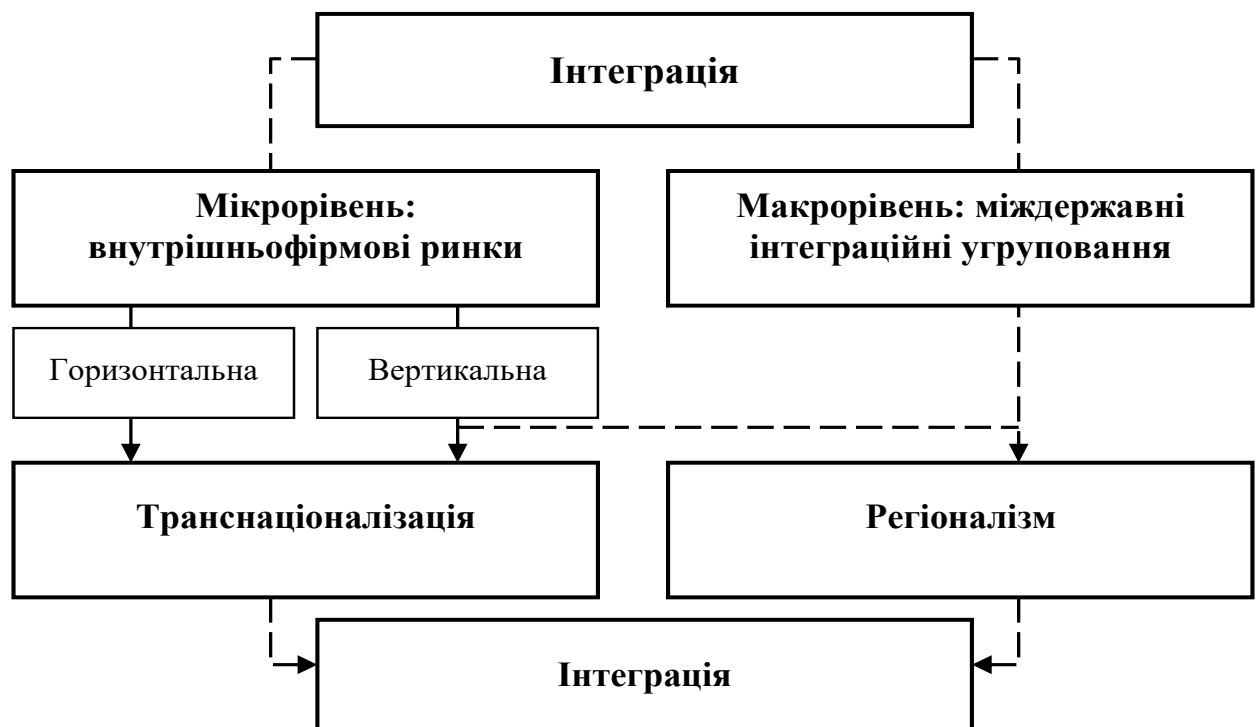

Рис.1.1. Структура інтеграційного процесу

Джерело: складено автором за [1, с.87]

Економічна інтеграція має місце тоді, коли 2 чи більше 2 країн здійснюють об'єднання задля формування більш широкого економічного простору. Між останніми складаються угоди інтеграції задля одержання виграшу з економічної точки зору, проте цілі можуть бути й іншими, як, наприклад, політичні, тощо.

Макрорівень характеризується наявністю наступних форм економічної інтеграції на міжнародному рівні: зона преференційної торгівлі; зона (асоціація) вільної торгівлі; митний союз, спільний ринок, економічний та політичний союзи (табл. 1.2) [1, с.87]

Зона преференційної торгівлі – зона з пільговим торговельним режимом, коли дві або декілька країн зменшують взаємні тарифи з імпорту товарів, зберігаючи рівень тарифів в торгівлі з іншими країнами. Найбільш показовим історичним прикладом такої форми інтеграції є преференційна система Британського співтовариства (з 1932 р.), що об'єднувала 48 держав.

Таблиця 1.2.

Форми міжнародної регіональної економічної інтеграції

Форми міжнародної економічної інтеграції	Ключові характеристики					
	Зниження внутрішніх тарифів	Усунення внутрішніх тарифів	Спільний зовнішній тариф	Вільний рух капіталів та робочої сили	Гармонізація економічної політики	Політична інтеграція
Зона преференційної торгівлі						
Зона (асоціація) вільної торгівлі						
Митний союз						
Спільний ринок						
Економічний союз						
Політичний союз						

Джерело: складено автором за [30, с.173].

Наведемо коротку характеристику вищепредставлених форм.

Зони вільної торгівлі можна охарактеризувати як такі, де є особливий пільговий торговельний режим між державами, що входять до останньої завдяки усунення внутрішніх тарифів при одночасному збереженні останніх задля торгівлі з іншими державами. Наведемо приклади таких: Європейська асоціація вільної торгівлі (1960 р.), зона вільної торгівлі «США—Канада» (1988 р.), Північноамериканська угода про вільну торгівлю (НАФТА) тощо [1, с.87].

Під митним союзом розуміється угода між 2 чи більше країнами, завдяки чому передбачається усунення внутрішніх тарифів, а також ухвалення зовнішнього тарифу, який є спільним для всіх. Отже, за останнім передбачається зміна декількох митних територій на одну з врахуванням повної ліквідації митних податків на території митного союзу і формуванню зовнішнього митного тарифу, що є єдиним для всіх. Угоди щодо формування останнього діяли у Бенілюксі (з 1948 р.), В Європейському союзі (з 1968 р.).

Коли усуваються будь-які обмеження на рух товарів, послуг й виробничих факторів, таких як робоча сила і капітал, митний союз трансформується у спільний ринок. Тут відбувається вільний рух зазначених факторів, що в загальному є характерним для Європейського союзу [1, с.88].

Так, можна зробити висновок, що для світового співтовариства найбільш актуальною виступає економічна глобалізація, що характеризується певними рисами на сучасному етапі, які в більшості залишаться без змін й у майбутньому: а) визначальне місце великих компаній; б) функціонування глобальних ринків – фінансового, валютного, фондового; в) формування й діяльність глобальних торговельно-економічних об'єднань і союзів; г) перенесення всіх національних і міжнародних фінансових та валютних транзакцій, а також страхових і торговельних послуг у глобальну мережу.

Сучасний світ перебуває на етапі становлення інформаційно-комунікаційної глобалізації. Її основними напрямками стануть:

а) розвиток глобальних космічних комунікаційних систем;

- б) розвиток персональних систем зв'язку та глобального позиціювання;
- в) створення глобальних систем керування бізнесом, виробничими процесами й домашнім господарством на базі інформаційно-комунікаційних комплексів;
- г) комп'ютеризація й роботизація все більшого числа процесів життєдіяльності людства [50, с. 51].

Отже, нині можна виокремити 2 форми інтеграційного процесі: через двосторонні та багатосторонні угоди. Нині між науковцями існує питання щодо пріоритетності останніх, зокрема деякі зазначають, що нині можна помітити зміщення інтеграційної активності при двосторонньому налагодження відносин, на думку інших – відбувається заміна багатосторонніх відносин на двосторонні, ще інші зазначають що багатосторонні відносини зовсім не спричиняють занепад, а навпаки - реанімуються в новому ракурсі [7, с. 8].

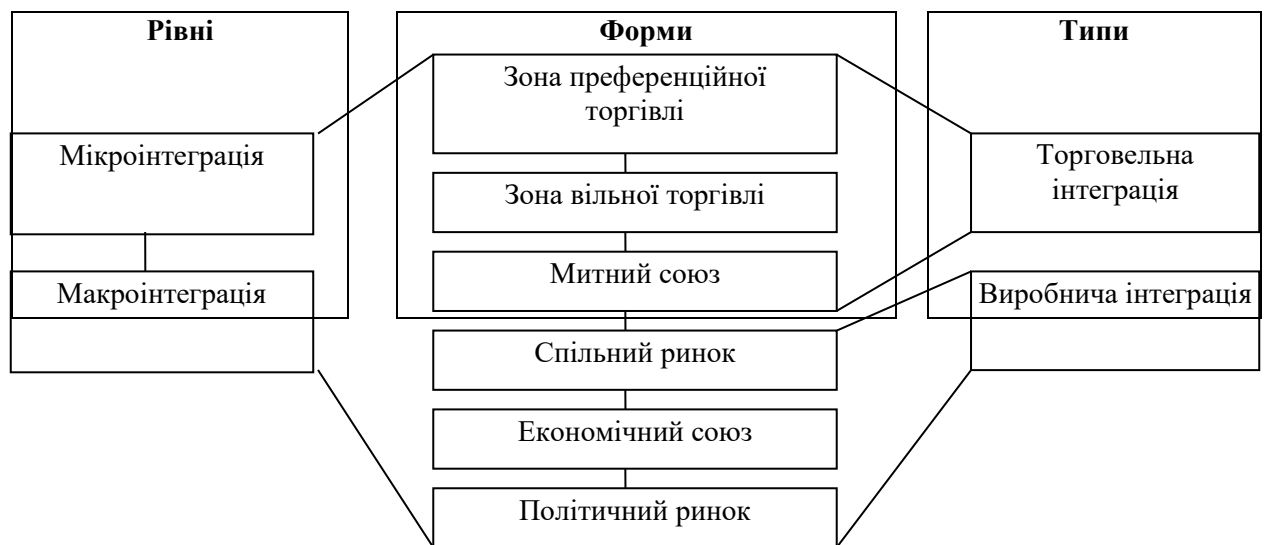

Рис.1.2. Рівні, форми і типи міжнародної економічної інтеграції

Джерело: автором складено за [33, с.184].

В загальному ж напрошується висновок, що всі процеси економічної інтеграції та інтернаціоналізації зводяться до того, що центр ваги переміщується з галузі традиційної зовнішньої торгівлі у галузь економічних

відносин між компаніями на міжнародному рівні, що спричиняє те, що процес інтернаціоналізації в межах глобалізації зі сфери обігу переміщується у сферу світового виробництва на сучасному етапі розвитку.

Вважаємо, що найліпше сутність глобалізації світового виробництва проявляється через характерні для останньої риси, тому представимо їх на рис.1.3.

Рис.1.3. Характерні риси глобалізації світового виробництва

Джерело: автором складено за [57, с.94-95; 31, с.23]

З всього вищезазначеного зробимо висновок, що під глобалізацією світового виробництва можна розуміти якісно сучасний стан економіки на світовому рівні, який поетапно трансформується в цілісний організм, який об'єднується гігантською світовою виробничо-збутовою мережею, фінансовою системою та інформаційною системою на світовому рівні і перейдемо до розгляду форм і чинників останньої.

1.2 Форми прояву і чинники розвитку глобалізації світових виробництв

У попередньому підрозділі ми розглянули сутність глобалізації світового виробництва, але не менш цікавим питанням, яке постає при цьому дослідженні – є чинники виникнення та розвитку таких процесів на світовій арені, тому розглянемо це.

Перед тим як розглянути останні зазначимо, що звертаючи увагу на багато проблем розвитку економіки у певних країнах, процеси глобалізації ще знаходяться дуже далеко від завершення чи досягнення стану який був би оптимальним. У той же час суттєві різниці між рівнями економічного розвитку в умовах господарювання, а також в інших факторах, що мають безпосередній зв'язок з діяльністю держав, утворюють саме поняття єдиного господарського світового порядку перш за все як визначення деякого ідеального стану. Щодо повної ідеалістичності останнього свідчить і те, що на сьогоднішній день є більше, ніж двісті національних економік. Через це першочерговим завданням глобалізації виступає передбачення, ліквідація кордонів, що встановлювались доволі часто через тривалу боротьбу, наприклад у часи світових війн. Через що й до нині багато територій є спірними [31, с.21].

Враховуючи вищезазначене представимо на рис.1.4. чинники виникнення та розвитку глобалізації світових виробництв.

Рис.1.4. Чинники виникнення та розвитку глобалізації світових виробництв
Джерело: автором складено за [31, с.21]

З вищезазначеного випливає, що до головної рушійної сили і в той же час наслідку розвитку глобалізаційних процесів відносяться міграція на рівні планети капіталу (в більшості фінансового), уніфікація законодавства, економічних, а також технологічних процесів. Тобто такий розвиток виступає об'єктивним процесом з системним характером, проте в більшості розвиток має відношення саме до економічних процесів, що демонструється вільною торгівлею, вільним рухом капіталів, зменшенням податків та прибутків

підприємства, спрощення переміщення галузей промисловості між різними державами з метою зменшення витрат [31, с.21].

Розвиток глобалізаційних процесів спричинив появу форм останніх, тому, тепер розглянемо їх.

Виділяють такі форми глобалізації:

- формування глобальної фінансової системи;
- формування глобальної системи розповсюдження та обміну інформацією;
- утворення глобальної системи переміщення товару, що стосується міжнародної торгівлі, послуг з транспортування, зберігання, страхування, а також інші потрібні операції щодо здійснення поставок та регулювання потоків товарів;
- поява однополярної системи лідерства.

Лідеруючу позицію глобалізації на економічному рівні займає фінансова сфера, адже тут розвиток відбувається кількісніше та якісніше [9].

Останнє на думку різних науковців можна обґрунтувати тим, що:

- інформаційні технології спричинили утворення системи фінансових центрів, через що зменшились не лише транзакційні витрати приведення в дію фінансових угод, але й також терміну на останнє;
- утворився новий інструментарій фінансового ринку, а саме механізми хеджування й управління ризиками [10, с. 54];
- у фінансових інститутів з'явилась змога провадження ширшої діяльності, що проявляється розширеному рівні приватизації активів, зменшення податків, а також комісійних зборів від фінансових транзакцій, в утворенні мережі офшорних банків, тощо [8, с. 55].

Також науковцями виділяються й історичні форми глобалізації, які використовуються для відстеження та порівняльного аналізу на систематичні основі розвитку глобалізаційних процесів у часі. До останніх відносять:

- довжина чи широта глобальних структур;

- інтенсивність глобальних взаємозв'язків;
- швидкість глобальних потоків;
- спрямованість впливів, що спричиняються глобальними взаємозв'язками;
- організаційні: інфраструктура, інституціалізація, стратифікація і види взаємодії [9].

Дослідженням форм розвитку глобалізаційних процесів займався науковець Ю.Гранін, який зазначав, що останні характеризуються просторово-часовими характеристиками (широтою, потужністю, швидкістю, впливом), а також лінійною направленістю [9].

Науковець наводить наступний приклад розвитку глобалізаційних процесів: «середня» широта індустриальної революції, що проявлялась у русі потоків дорогоцінних металів між Європою, Америкою і Азією згодом перетворилась в угоду щодо золотого стандарту, що стосувалось економіки головних держав. Бреттон-Вудський період, хоч і характеризувався двополярним поділом світу, проте всюди існував тісний зв'язок між державами. Зникнення соціалістичного табору спричинило участь всього світу в міжнародному фінансовому, а також валютному порядку. З цього часу почала інтенсивно збільшуватись потужність фінансової глобалізації з низького рівня в період до індустриальної революції (при класичному золотому стандарті та при обмеженнях в Бреттон-Вудський період) до нині високої.

Така просторово-часова характеристика як швидкість також має особливості і може тривати від декількох днів чи тижнів до цілодобової торгівлі в межах фінансових ринків.

У той же час відбувалось посилення впливу глобалізації на національну економіку: в період до індустриальної революції мав місце слабкий вплив і розвинувся до високого у нинішніх умовах.

Розвиток глобалізаційних процесів у 2007-2008 роки відрізнялись лише організаційними параметрами такими як тратифікація, форми взаємодії, інфраструктура, інституціалізація, тощо.

Так, розвиток сучасних глобалізаційних процесів характеризується: широким розповсюдженням і суттєвою потужністю, високою швидкістю, а також істотним впливом на національні економіки [9].

Можна зазначити, що у процесі розвитку форми прояву глобалізації пройшли різні етапи становлення: змагальні, імперські, кооперативні. Нині держави використовують різні комбінації згаданих форм. [10, с. 55; 9].

Оцінюючи вплив глобалізації виробництва на світові економічні процеси варто відмітити, що такий вплив є доволі суперечливим та двояким. Так, спочатку глобалізаційні процеси в більшості окреслювались як ті, що несуть лише позитивні наслідки, проте згодом почалось акцентування й на негативному впливі останньої, тому розглянемо ці аспекти і зробимо власну оцінку.

Позитивний вплив глобалізації виробництва на світові економічні процеси проявляється у наступному:

- пришвидшення розвитку держав через вигоди поділу праці, кооперації на міжнародному рівні, що провадяться в межах високого технологічного й організаційного рівнів;
- посилення рівня конкуренції, що сприяє розвитку осучаснених технологій та оперативному розповсюдженню останніх;
- жорстокість конкуренції на традиційних ринках, де найбільшу владу одержує споживач;
- створення багатьох робочих місць по всьому світі, поглиблення спеціалізації;
- збільшення продуктивності праці через оперативне впровадження сучасних технологій, інновацій, раціоналізації виробництва через розподіл праці на міжнародному рівні;
- збільшення життєвого рівня, а також якості життя населення через кооперації між державами;

- істотна економія на масштабах виробництва, що спричиняє до істотного зменшення витрат, а у результаті до зниження рівня цін;
- виникнення вільної торгівлі, як основи глобалізації, умови якої є взаємовигідними для задоволення потреб усіх сторін;
- можливість мобілізації більшого обсягу фінансового капіталу з меншими затратами;
- нарощування ресурсів, координація дій, об'єднання зусиль у межах глобалізаційних процесів впливає на можливість оперативного розв'язання проблем розвитку людства, до яких перш за все відносяться економічні;
- збільшення доступу до засобів зв'язку і до міжнародної інформації [9; 21, с. 57; 31, с.21-22].

Ці всі позитивні аспекти показують те, що впливу глобалізації виробництв на світові економічні процеси можна було б дати позитивну оцінку, проте, вже ж існує і негативний вплив і, на нашу думку, розгляд останнього є також важливим, адже дасть змогу більш об'єктивно оцінити реальний вплив.

Негативний вплив глобалізації виробництв на світові економічні процеси проявляється у наступному:

- відсутність рівномірності розподілу переваг від глобалізаційних процесів між окремими державами, а також сферами національної економіки;
- загроза переходу контролю над економікою деякої держави до інших рук;
- збільшення безконтрольності руху капітальних ресурсів, зосередженість їх у сфері спекулятивних операцій з валютою і цінними паперами, що спричиняє відсутність стійкості світового господарства;
- зниження рівня індустріального розвитку певних держав через міжнародний розподіл праці;
- можливість виникнення дестабілізації фінансової сфери деякої держави через незалежні від останньої причини;

- поширення нестабільності в деяких державах чи регіонах через існування взаємозалежності національних економік;
- можлива втрата національної ідентичності деяких держав;
- збільшення рівня технологічного відставання країн, що розвиваються;
- збільшення рівня залежності стабільності деяких держав від правил функціонування економічної системи на світовому рівні;
- збільшення дистанції між економічно-розвинутими країнами та тими, що відстають;
- збільшення заборгованостей деяких держав міжнародним фінансовим організаціям, через те, що певні держави можуть брати у міжнародних організацій додаткові фінансові ресурси задля того аби досягнути рівня розвитку більш розвинених економічних країн, через що виникає борг, який, звичайно ж, потрібно повернути, тощо [9; 31, с.21-22].

Насправді таких позитивних та негативних наслідків впливу глобалізації виробництв на світові економічні процеси можна наводити доволі багато, роблячи акцент на різних аспектах, проте нами були зазначені основні, які насправді ж дають змогу формування власної оцінки такого впливу. Для того аби висловити чітку оцінку, сформулюємо деякі висновки на основі вищезазначеної інформації. Відзначимо тут й те, що так само швидко як поширюються позитивні наслідки, відчуються і негативні наслідки такого впливу. З вищезазначеної інформації випливає, що більш позитивний вплив глобалізація виробництв провадить на країни з розвинутою економікою, які володіють певною базою для забезпечення власного провідного становища й надалі, при цьому країни, що розвиваються в більшості відчують якраз негативні наслідки. Проте, не можна й не відмітити те, що такий вплив несе позитивні наслідки у розвиток світових ринків товарів, послуг та капіталів. Суттєвими характеристиками глобалізації виробництв є існування взаємної залежності між багатьма країнами, розвиток інтеграційних процесів, оперативний перехід до економіки відкритого типу, зближення національних

економік, збільшення промислової співпраці, а також взаємної залежності товарообороту, руху капіталів, робочої сили між державами на міжнародному рівні.

Нашу оцінку ми обґрунтуємо тим, що на основі вищенаведеної інформації важко заперечувати той факт, що завдяки глобалізації світових виробництв відбулось формування нового етапу розвитку економічних відносин на міжнародному рівні. Навіть логіка розвитку світового ринку показує необхідність участі багатьох держав світу у глобалізаційних процесах та процесах інтеграції у світове господарство.

Тому, ми вважаємо, що глобалізація має тоді позитивну оцінку, коли береться до уваги економічна доцільність останньої. Вважаємо, що процеси глобалізації світових виробництв не мають ставати причиною руйнування національних економік багатьох країн, а навпаки, вміле використання переваг такого впливу має сприяти економічному розвитку країн, тоді процеси глобалізації світових виробництв нестимуть лише позитивні наслідки.

1.3 Етапи інтернаціоналізації господарської діяльності

Характерною рисою глобалізації і створених нею протиріч виступає поєднання процесів автономізації та інтеграції. Процеси глобалізації в економічній, інформаційній, культурній сферах йдуть в тісному зв'язку з процесами національної ідентифікації. Прагнення до національного самовираження є потужним стимулом соціального, економічного і політичного розвитку.

Одночасно відродження національної самосвідомості пов'язане із захисною реакцією товариств на руйнівні сили глобалізації, які проявляються в розриві традиційних зв'язків усередині країни, деградації неконкурентоспроможних виробництв, загостренні безробіття; а в області культури і ідеології – в агресивному проникненні ідей, цінностей, моделей

поведінки. Держави в цих умовах стають на захист власних національних інтересів [11, с.102].

Величезний потік інформації, що надходить з боку провідних суб'єктів світового ринку, в тому числі ТНК і національних держав, ускладнив процес прийняття рішень з боку світового ринку, який став працювати неефективно. Роль міжнародних організацій (МФО) зазнала різкої критики, оскільки вони спотворюють інформацію, що надходить зі світового ринку, створюючи ілюзію необґрунтованих гарантій і маскуючи тим самим ризики.

До того ж процедура прийняття рішень не забезпечує рівної участі політичних суб'єктів, національних держав і суспільства в найширшому сенсі слова, а самі рішення позбавлені прозорості, відкритості. Процеси взаємопроникнення і зростання взаємозалежності, як уже зазначалося, найбільший розвиток отримали в фінансовій сфері, в якій і протиріччя глобалізації проявилися найбільш гостро, вилившись в руйнівні фінансові кризи 1997, 1999, 2008-2009 років.

Кризи висвітили слабку ефективність існуючих регулюючих механізмів, які не здатні ні передбачити, ні вирішувати виникаючі проблеми. Комп'ютеризація, системи електронних рахунків і кредитних карт, супутниковий і оптико-волоконний зв'язок дозволяють сьогодні практично миттєво переказувати кошти з одних рахунків на інші незалежно від відстані та державних кордонів.

Це призвело до різкого скорочення транспортних витрат і стало одним з основних чинників утворення світового фінансового ринку. Крах Бреттон-Вудської системи і скасування режиму фіксування валютних курсів призвели до розмивання меж раніше замкнутих національних просторів, що стимулювало експансію іноземного капіталу і дозволило грати на зміні курсу валют [17].

Можливо, через 15-20 років відбудеться зближення розвинених країн та країн, що розвиваються. Однак на сьогоднішній день ряд найбільш розвинених країн планети не бачать для себе жодних перспектив щодо поліпшення свого

становища ні в рамках глобалізації, ні поза нею. З одного боку, глобалізація відкриває нові можливості для країн, що розвиваються, які прагнуть включитися в світові відтворювальні процеси, і деякі з них цим скористалися.

З іншого боку, не всім країнам це вдалося. Більш того, країни, які раніше спиралися на певні конкурентні переваги, втрачають свої позиції, оскільки в нових умовах ці переваги виявляються незатребуваними, ті ж, що мають значення сьогодні, їм недоступні. Багато країн, що розвиваються, вважають, що плодами глобалізації можуть користуватися, в першу чергу, розвинені країни, які отримують зі свого лідируючого положення політичну, фінансову і технологічну ренти.

Компанії і банки інших країн в більшості випадків занадто слабкі для того, щоб діяти на глобальному ринку, а нерозвиненість фінансових систем не дозволяє їм, наслідуючи приклад держав Заходу, випускати свої боргові зобов'язання в національних валютах. Недостатня зрілість фінансових систем і економіки, характерна для цих країн, має більше ризиків для інвесторів, а отже, і більш високу вартість запозичень.

Протиріччя інтересів членів світової спільноти об'єктивно обумовлені нерівномірністю розподілу факторів виробництва в світовій економіці. Завданнями держави є створення умов для найбільш повного залучення в країну факторів виробництва і протистояння відтоку факторів виробництва з країни. Це веде до виникнення суперництва між країнами за обмежені матеріальні, трудові, інтелектуальні та інші ресурси. Йде боротьба за ринки сировини і збуту [23, с. 8].

У глобальній економіці постійно виникають нові проблеми. Доцільно вважати, що найбільш важливі з них, які мають довгостроковий характер, полягають у наступному: по-перше, це проблема обміну технологій і капіталу розвинених держав на трудові і природні ресурси, які мають країни, що розвиваються. Розрив в розподілі даних факторів виробництва є колосальним. До трьох четвертих банківських активів, чотирьох п'ятих капіталізації фондового ринку, боргових зобов'язань, дві третини грошової маси в світі

зосереджені в розвинених країнах. В області знань, сучасних технологій на розвинені країни також припадає основна частка.

У країнах, що розвиваються, спостерігається демографічний вибух, з'являється надлишкове працездатне населення, яке прагне в розвинений світ. Одночасно в розвинених економіках стрімко набирає темпи старіння населення. Ще одним моментом виступає багатство природними ресурсами, в першу чергу паливно-енергетичними. Тут явний дисбаланс на користь країн, що розвиваються. Яскравим прикладом протиріч в розподілі даного чинника є нафтовий ринок [16, с. 16].

Друга важлива проблема пов'язана з існуванням дисбалансу в розвитку світової торгівлі. Ємність національного ринку у багатьох країн, що розвиваються, недостатня для досягнення стійкого розвитку на перспективу. Надати імпульс такому розвитку повинен вихід на міжнародні ринки. Але здійснити його досить складно внаслідок конкуренції з боку як розвинених держав, так і інших країн, що розвиваються.

Провідним інститутом, який повинен сприяти розширенню світової торгівлі, є механізм Світової організації торгівлі (СОТ). У той же час процес лібералізації торгівлі не завжди відповідає інтересам країн, що розвиваються, в конкурентній боротьбі вони часто програють розвиненим країнам. Це призводить до тенденцій протекціонізму. Багато держав вкрай повільно приводять свою законодавчу базу у відповідність до вимог СОТ. Внаслідок цього зменшуються можливості розвитку міжнародної торгівлі і розширення експорту.

Третьою проблемою, що викликає протиріччя економічних та інституційних інтересів в умовах глобалізації, є міжнародний рух капіталу, створення інституційних умов для збільшення іноземних інвестицій.

У світовій економіці вкрай нерівномірний розподіл транснаціонального капіталу. Система інститутів, що регулюють рух капіталу в умовах глобалізації, потребує вдосконалення. Велике значення у вирішенні даної проблеми має досвід ЄС, в якому існують інституційні механізми, що

враховують інвестиційний клімат в країнах ЄС на національному і наднаціональному рівнях. Конкуренція за залучення іноземних інвестицій на міжнародних ринках, прагнення до залучення сучасних технологій ведуть в країнах-реципієнтах до лібералізації національних економік [13, с.28].

Четверта, важлива, проблема пов'язана з функціонуванням інститутів глобалізації. Справа в тому, що інститути глобалізації, що мають наддержавний характер, не завжди відповідають економічним інтересам держав, що входять в міждержавні об'єднання, і не враховують прагнення населення цих держав. Останнім часом це наочно проявляється в ЄС (зокрема, в питаннях міграційної політики). Результати референдуму в Великобританії також свідчать про те, що інститути ЄС не відповідають інтересам середнього і дрібного бізнесу, населення в англійській провінції.

Єдина система інститутів в міждержавних об'єднаннях країн з різним соціально-економічним рівнем розвитку вимагає обмежень у високорозвинених країнах соціально-економічних програм, відкриття ринку праці для іммігрантів з менш розвинених країн. Це призводить до виникнення антиглобалістських настроїв в розвинених державах, що мають, здавалося б, переваги щодо глобалізації. Останнє виявилось в ході передвиборної президентської кампанії 2016 року в США.

Ще одна з причин неефективного функціонування інститутів глобалізації полягає в тому, що в процесі інтеграції не створюється єдиний економічний та інституційний простір, а робиться спроба об'єднати економічні інтереси [25, с. 58].

Основним шляхом вирішення перерахованих та інших проблем глобалізації є формування інституційного середовища для ефективного функціонування глобального економічного простору, яке сприяло б реалізації інтересів більшості держав і населення планети. Дане середовище повинне відображати загальний інституційний інтерес і вимагає тривалої координації зусиль та ефективної співпраці в рамках світового співтовариства. Звичайно, інтереси окремих держав і частини їх населення не завжди можуть збігатися із

загальним інституціональним інтересом, але необхідне прагнення до таких глобальних інститутів, щоб тривалі вигоди від взаємного співробітництва перевищували сьогочасні інтереси.

Міжнародні інвестори, переважна частина яких зосереджена в розвинутих країнах, при виникненні загрози дестабілізації світових фінансів йдуть в першу чергу з ринків, що розвиваються. Тому саме вони зазнають ризиків, пов'язаних з рухом спекулятивних капіталів. Досить сказати, що чистий відтік іноземного приватного капіталу в разі кризи з ринків найважливіших країн – реципієнтів Латинської Америки і Південно-Східної Азії становив 15-20% їх ВВП [16, с. 15].

Суперечливість наслідків глобалізації для національних економік привела до того, що одним з головних міжнародних конфліктів епохи глобалізації став конфлікт між її прихильниками і супротивниками, які є не тільки в країнах, що розвиваються. Як зауважують дослідники, протиріччя загострюються не так між країнами, скільки між тією частиною населення планети, яка залучена в глобалізацію і користується її благами, і основної її частини, виключеної з глобальної економіки і відлученої від більш високого рівня споживання. Нові тенденції і протиріччя глобалізації кілька видозмінюють наші уявлення про національний суверенітет, роль держави у формуванні і функціонуванні регулюючих структур на глобальному рівні.

Висновки до Розділу I

Глобалізаційні процеси ведуть до загострення міжнародної конкуренції. Мова йде про нові конкурентні області, про більше протистояння на традиційних ринках, яке стає вже не під силу окремій країні або корпорації. Глобалізація в світовій економіці вигідна, головним чином, споживачам, тому що конкуренція дарує їм можливість вибирати, те що подобається, і знижує ціни на якісну продукцію. Глобалізація може сприяти підвищенню продуктивності праці як результат раціоналізації процесу виробництва на світовому рівні та впровадження в маси передових технологій, а також як результат конкурентного тиску на користь постійного впровадження нових технологій в світовому масштабі. Глобалізація дає державам здатність мобілізувати більш значну кількість фінансових ресурсів, так як інвестори використовують більш великий фінансовий інструментарій на що збільшилась кількість ринків.

Сучасні процеси глобалізації розгортаються, головним чином, між промислово розвиненими державами і вже в другу чергу впливають на країни, що розвиваються. Глобалізація зміцнює позиції першої групи держав, надає їм додаткові вигоди. Одночасно розширення процесів глобалізації в умовах сучасного МРТ загрожує зупинити сучасне місце менш розвинених країн, що мають назву – світової периферії, які стають найімовірніше об'єктами, ніж суб'єктами глобалізації. Ступінь позитивного впливу глобалізації на економіку окремих держав залежить від місця, яке ці держави займають в глобальній економіці.

РОЗДІЛ 2. УЧАСТЬ УКРАЇНИ У ГЛОБАЛІЗАЦІЇ СВІТОВОГО ВИРОБНИЦТВА НА ПРИКЛАДІ ТЕКСТИЛЬНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

2.1 Сучасний стан вітчизняної текстильної промисловості

У сучасну легку промисловість України практично увійшли промисловості, які можна вважати її елементами: текстильна промисловість, швейна, шкіряна та взуттєва, хутряна, галантерейна та трикотажна промисловості. Часом під легкою промисловістю розуміють взагалі усі галузі, які займаються виробництвом товарів народного споживання на противагу галузям, які виготовляють промислову продукцію. Наприклад, художній промисел як форма народної творчості, виробництво декоративних виробів, що використовують для оформлення інтер'єру, одягу, побуту, оздоблення тарілок.

Система органів управління легкою промисловістю України об'єднує в собі промислові міністерства, державні комітети та відомства, які мають свої промислові об'єкти, управління промисловості, які знаходяться під впливом місцевих державних адміністрацій та територіальних громад, місцевих рад та виконавчих комітетів з питань, які делеговано їм на державному рівні, також адміністрацій промислових об'єднань та промислових підприємств.

Легка промисловість - це набір спеціалізованих промисловостей, які займаються виробництвом предметів масового споживання з використанням різних видів сировини. З цього випливає, що легка промисловість займає одне з найбільш важливих місць у постачанні валового національного продукту, а тому роль останньої у економіці країни – дуже важлива. Згідно з КВЕД до легкої промисловості входять двадцять три види економічної діяльності. Останні поділяються на 3 групи:

- текстильне виробництво;
- виробництво одягу;

– виробництво шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів [13, с.47].

Структура легкої промисловості України наведена на рис. 2.1

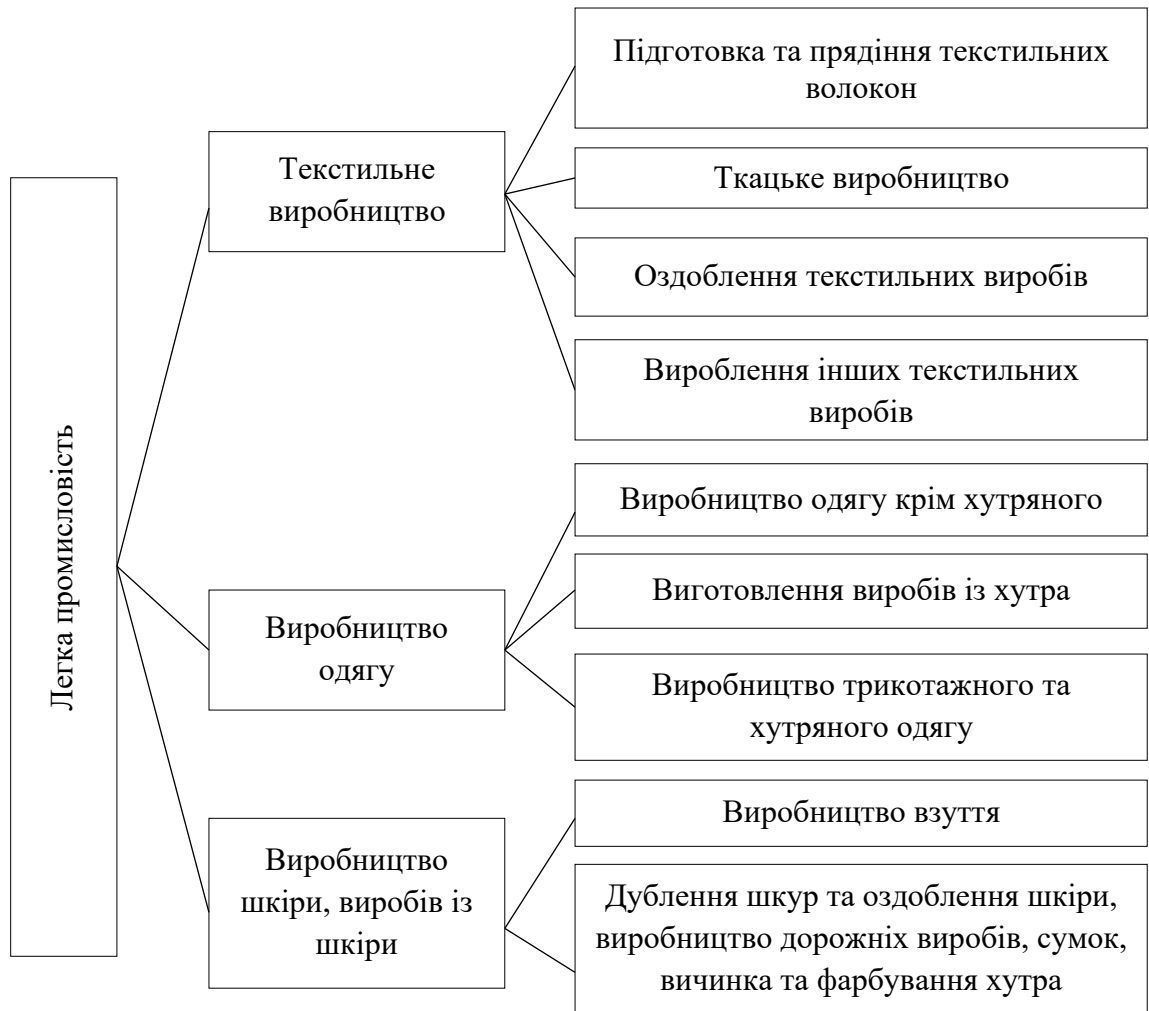

Рис. 2.1 Структура легкої промисловості України

Джерело: [46, с.44].

Українська легка індустрія є соціально важливим сектором економіки. Потенціал підприємств легкої промисловості полягає в тому, щоб запропонувати широкий асортимент продукції, що задовольнить внутрішній ринок. Компанії галузі, що розвиваються у всіх регіонах України, мають майже 7% від зовнішнього числа промислового та комерційного потенціалу та 2,4% іноземного фінансування [26, с. 104].

Розглянемо детальніше стан видів економічної діяльності легкої промисловості на сучасному етапі.

В даний час в галузі функціонує близько 20 компаній та галузей. Сировина для виробництва вовняних тканин унікальна та імпортна (переважно з Австралії). Вовняні тканини виробляються в Чернігові (концерн «Чексил» - одна з найбільших компаній Європи), Кривому Розі, Дунаївцях (Хмельницька область), Сумах, Харкові та Одесі. Килими з вовни та синтетичних волокон виробляються в Богуславі (Київська область), Києві та Черкасах. Полотняна промисловість охоплює виробництво побутових та промислових тканин (пожежні рукави, пакувальні матеріали тощо).

В Україні працює понад 30 льонозаводів та 20 льонокомбінатів. Первинна обробка льону проводиться на невеликому льонокомбінаті, який, як правило, є сировиною. Вони розташовані в північній частині країни, де зосереджені найбільші посіви льону (Житомирська, Рівненська, Львівська, Чернігівська області). Льняні тканини виготовляються безпосередньо на Рівненському та Житомирському льонокомбінатах [26, с. 105].

Шовкова промисловість виробляє шовкові нитки та тканини. Сировиною є натуральне волокно, штучне волокно та синтетичне волокно. Основними центрами галузі є Київ, Черкаси та Луцьк. Але за останні десятиліття українська текстильна промисловість занепала. Загальний обсяг виробництва всіх видів тканин скоротилося більш ніж у 10 разів.

Швейна промисловість посідає друге місце у легкій промисловості за виробничими витратами. Її підприємства розташовані в багатьох містах України, майже в кожному районному центрі. Найпотужнішими центрами швейної промисловості, як правило, є великі міста (Київ, Дніпро, Харків, Одеса, Львів, Чернівці), де є кілька швейних фабрик із значною кількістю працівників.

Трикотажна промисловість займається виготовленням трикотажних полотен, трикотажу, шкарпеток та панчох з натуральних та синтетичних

волокон. Є великі компанії в Києві, Харкові, Львові, Одесі, Миколаєві, Чернівцях та Житомирі.

Взуттєва промисловість перебуває в стагнації через конкуренцію з виробами з інших країн. Виробництво взуття зменшилось у кілька разів. Найбільші компанії розташовані у таких великих містах, як Одеса, Київ, Запоріжжя та Львів.

Українська хутряна промисловість націлена лише на невелику кількість компаній у Харкові, Тисмениці (Івано-Франківська область), Жмеринці (Вінницька область) та Шепетівці (Хмельницька область).

Шкіряно-галантерейна промисловість являє собою виробництво і вироблення шкіри, виробництво галстуків, хусток, косинок, стрічок, біжутерії, валіз, інших товарів широкого вжитку. Найбільшими центрами шкіряно-галантерейної промисловості є Київ, Львів, Харків, Полтава, Миколаїв, Одеса [36]. Формування ринкової економіки в Україні значною мірою змінило умови діяльності підприємств.

У галузі легкої промисловості сучасні підприємства значно відстають від інших за показниками своєї діяльності.

З моменту набуття Україною незалежності випуск продукції підприємствами легкої промисловості істотно зменшився, зокрема у 2001 році останній був на рівні близько 22% від випуску у 1990 році.

Це зменшення в більшості було спричинено істотним зменшенням доходів населення та оперативним зменшення обсягів державного замовлення щодо пошиття професійного одягу. Протягом 2001-2008 років відбувалось поступове збільшення випуску легкої промисловості України, проте після пікового значення у 2008 році на рівні майже 60% почався спад, що в більшості було пов'язано з фінансовою кризою на світовому рівні. (рис. 1, за даними [36]).

Надалі спостерігалась відсутність стабільності у динаміці, так у 2014-2016 мав місце спад, тоді як надалі почалось зростання. 2018 рік демонструє

зростання обсягу реалізованої продукції легкої промисловості нашої країни а рівні 93%, порівнюючи з 2006 роком [36].

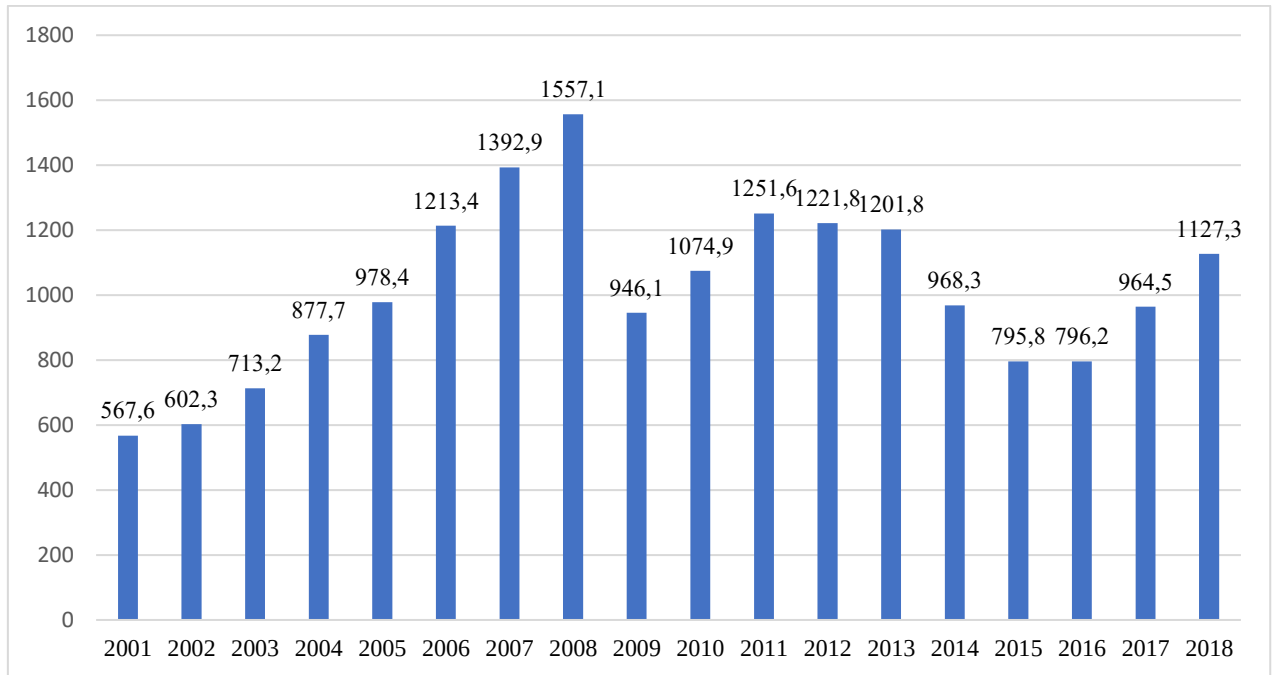

Рис.2.2. Обсяг реалізованої продукції легкої промисловості, Україна
Джерело: [36].

Україна суттєво відстає від країн Європи за досліджуваним показником, наприклад у шість разів від Польщі, у двадцять один раз від Німеччини, у сімдесят три рази від Італії. Італія виступає лідером у досліджуваній галузі, що свідчить про суттєве відставання нашої держави. [36].

Як і Італії, так і Німеччини, легка промисловість нашої країни в більшості спеціалізується на виготовленні продукції кінцевого споживання,, частка якої у загальній структурі є високою (більше половини) і станом на 2017 рік становила 60, 76% при піковому значенні у 2015 році (рис. 2.3).

Не дивлячись на таку спеціалізацію, у 2017 році необхідність внутрішнього ринку у товарах легкої промисловості на 87,22% забезпечувалась імпортом.

Рис. 2.3 Структура випуску продукції легкої промисловості (за сегментами споживання), Україна

Джерело: [36]

У 2018 році загальний обсяг внутрішнього споживання продукції легкої промисловості становив 1,95 млрд. доларів. На основі зростання обсягів продукції, що була реалізована вітчизняними виробниками, роздрібний товарооборот в Україні знаходиться на вкрай низькому рівні. Частки останнього розмежовуються у відповідності до товарів: панчішно-шкарпеткові вироби – 38,1%, текстильні та галантерейні товари 26,1%, взуття - 3,5%, білизняний та верхній трикотаж - 5,1%, шкіряний та хутровий одяг - 1,9%, білизна й одяг з тканин - 5,5% [36]

На сьогодні помітним є зменшення частки продажів споживчих товарів в Україні у розрізі торгових мереж підприємств щодо всіх товарних позицій.

До того, ж частка товарів іноземного виробництва на національному ринку знаходиться на рівні 74, 1%.

Так, імпортні поставки були здійснені на 2,26 млрд. доларів. До головних країн-імпортерів відносяться: Китай (25,3%), Польща (11,5%), Туреччина (8,8%), Німеччина (8,0%), Італія (6,8%).

З цього випливає, що існує суттєва залежність ринку від імпортованої сировини. Нині основними характеристиками економічних відносин на зовнішньому ринку виступають: від'ємне сальдо (станом на 2018 рік(-1164,6) млн. доларів), збільшенням виробництва, що орієнтується на експорт (138,7%), а також коефіцієнтом покриття експортом імпорту, що знаходиться на рівні 0,5. Так, експортна діяльність починає виступати основною. За 2018 рік році експорт товарів легкої промисловості зріс на 13,4% у порівнянні з 2017 роком і знаходився на позначці 1091,98 млн. доларів, при цьому, 83,0% останнього було відправлено на європейські ринки.

До основних експортних товарних груп 2018 року можна віднести:

- текстильний одяг (46%);
- сировина (21%);
- інші готові текстильні вироби (11%);
- взуття (16%);
- вироби зі шкіри та хутра (4%) (рис. 2.4).

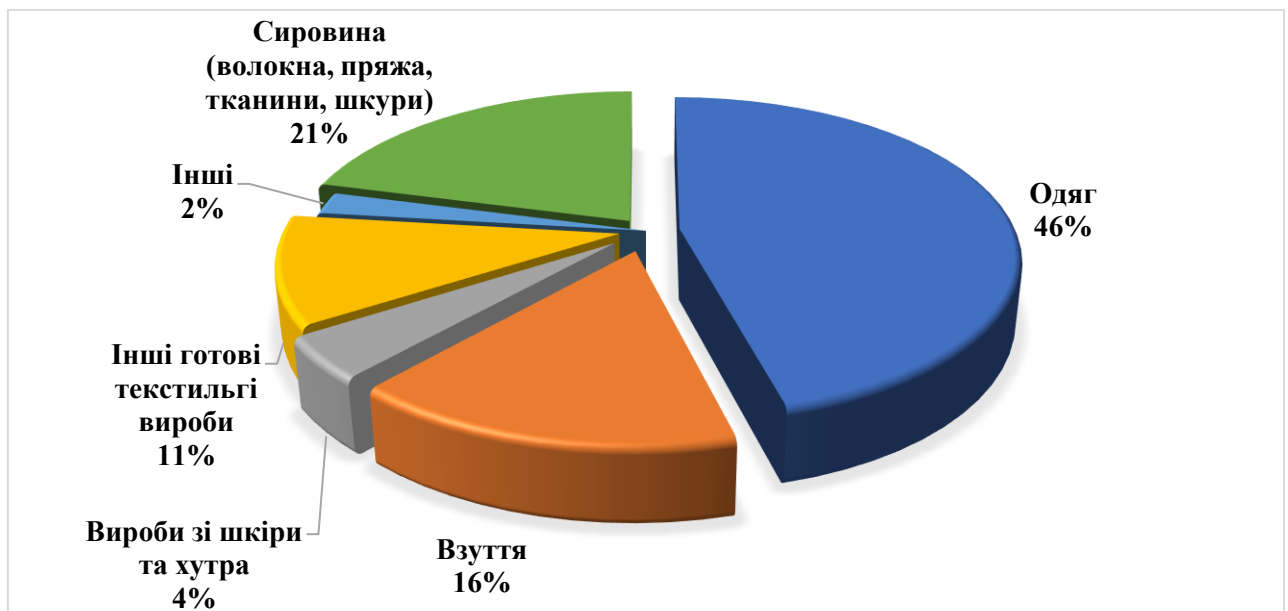

Рис. 2.4. Товарна структура експорту продукції легкої промисловості у 2018 році

Джерело: [36]

При цьому, імпорт продукції легкої промисловості у 2018 році має наступну структуру у розрізі основних експортних товарних груп:

- текстильний одяг (17%);
- сировина (55%);
- інші готові текстильні вироби (10%);
- взуття (11%);
- вироби зі шкіри та хутра (4%) (рис. 2.4).

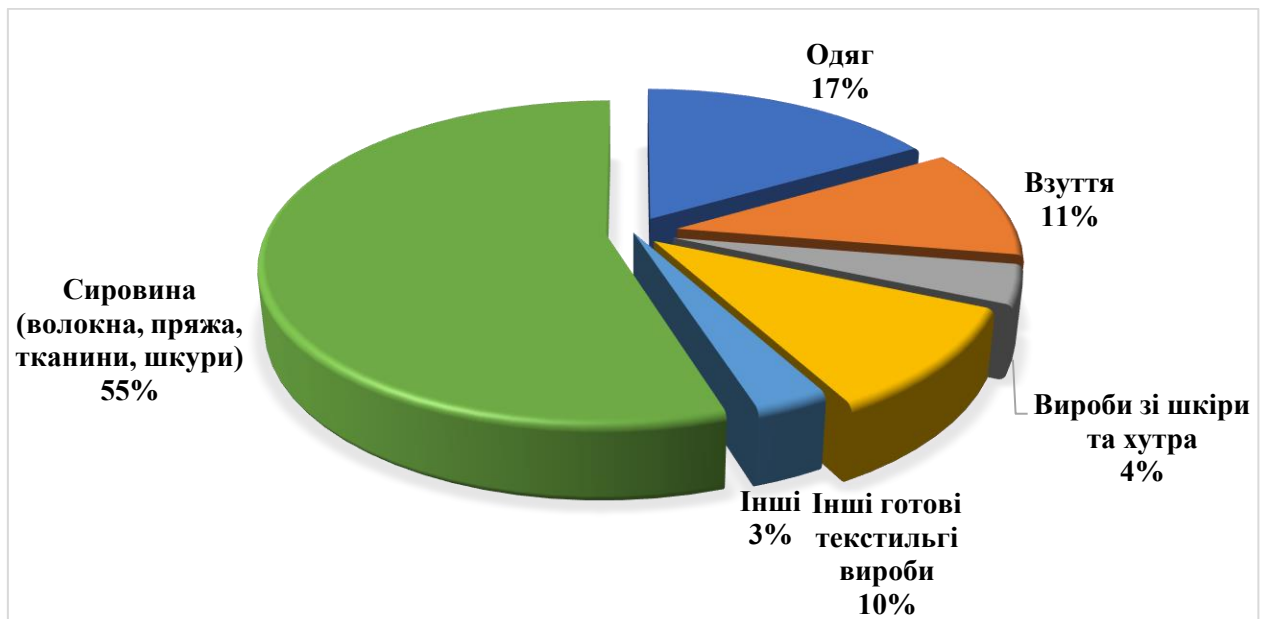

Рис. 2.5 Товарна структура імпорту продукції легкої промисловості у 2018 році

Джерело: [36]

Глобалізація світового виробництва спричинила існування наступних форм співробітництва України на міжнародній арені:

- кооперація й інтеграція виробництва в ланцюгах формування доданої вартості, кооперація у відповідності до давальницьких схем;
- формування спільної з іноземними виробниками наукової, інформаційної та виробничої інфраструктури, донорська кредитна і державна, дипломатична та маркетингова підтримка у просуванні продукції на нові ринки [42, с.54].

Сучасний стан легкої промисловості України можна охарактеризувати як такий, що характеризується складністю. Звичайно ж, що така ситуація спричинена багатьма факторами, що впливають на неї, проте найголовнішими чинниками, через які сучасний стан знаходиться на такому рівні – це політична та економічна нестабільність нашої країни на сучасному етапі. Тому, розв’язання існуючих проблем має бути не лише на рівні промисловості, але й також на державному рівні, так держава має також бути зацікавлена в цьому.

Дослідити стан вітчизняної текстильної промисловості на глобальному рівні в межах глобалізації світових виробництв дає змогу світовий рейтинг MSCI Europe. Такий рейтинг проводиться вже протягом сорока п’яти років командою керівників, що є висококваліфікованими у різноманітних галузях, до яких входять управління активами, банківською справою, брокерськими послугами, консалтингом, приватними інвестиціями та технологіями, тощо. Індекс засновується на методології Глобальних інвестиційних індексів MSCI (GlobalInvestableMarketIndexes - GIMI), тобто на комплексному і поетапному підході до формування індексів, що дає змогу сформуванню обґрунтованих глобальних поглядів, а також здійснювати перегляд регіональних порівнянь всіх розмірів ринкової капіталізації, сегментів стилів й комбінацій [70].

Індекс MSCI Europe орієнтований на визначення рівня розвитку легкої промисловості (текстилю, одягу, товарів розкоші) в основі якого є велика та середня капіталізація у 15 країнах, що розвиваються (Австрію, Бельгію, Данію, Фінляндію, Францію, Німеччину, Ірландію, Італію, Нідерланди, Норвегію, Португалію, Іспанію, Швецію, Швейцарію та Великобританію). Метою складання індексу MSCI Europe є інформування інвесторів щодо їх інвестиційних рішень та покращення прозорості інвестиційного процесу. Усі цінні папери в індексі MSCI Europe класифікуються у групі галузей споживчих товарів та одягу (у секторі споживчих послуг) відповідно до Глобального галузевого стандарту класифікації (GICS). Цей індекс MSCI Europe складається у відповідності до наступного методу: MSCI FaCS – це стандартний метод (MSCI FaCS Methodology), що використовується для

оцінювання звітності та чинників впливу на складання портфелів власного капіталу. До складу останнього входять різні групи чинників, зокрема таких як значення, імпульс, розмір, врожайність та мінливість, якість, тощо, що були детально задокументовані в академічній галузі літературою, а також затверджено MSCI Research у вигляді основного рушія ризику та прибутку в портфелі власних капіталів. Такі групи чинників сформовані через поєднання шістнадцяти чинників, зокрема виробітку, прибутку / дивідендів, приросту, важелю, змінності/якості/прибутку, тощо остання модель глобального ризику чинників власного капіталу Barra, GEMLT, покликана здійснити порівняння фондів відкритими та зрозумілими для застосування [13, с.51; 70].

Фактор MSCIBox, що діє на основі MSCI FaCS, провадить забезпечення візуалізації, що є розробленою для легкого порівняння абсолютних експозицій фондів/індексів, а також орієнтирів останніх у розрізі шести груп чинників, що історично показували надлишкову ринкову віддачу на довгостроковій основі [70]. Динаміка кумулятивного Індексу MSCI Europe у розрізі років наведено на рис 2.6.

Рис. 2.6 Динаміка кумулятивного Індексу MSCI Europe (млрд. дол. США) за 2004-2019 рр.

Джерело: [70]

Таким чином, на рис.2.6, можна помітити збільшення рівня капіталізації світових лідерів легкої промисловості від 2008 року після кризовий світовий

фінансовий стан, мало місце істотне збільшення 50-60 з і до 691,73 млрд. доларів у 2019 році, тобто приблизно в десять разів[13, с.52; 70].

Розглянемо далі динаміку приросту показників за роками Індексу MSCI Europe представлено у таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

Динаміка руху показників за роками Індексу MSCI Europe у Європі, %

Роки	MSCI Europe Textls, Appand LuxGds /Індекс MSCI Europe (текстилю, одягу, товарів розкоші)	MSCI Europe ConsDiscr/Індекс MSCI Europe споживчий дискреційний	MSCI Europe
2018	-8.02	-18.48	-4.86
2017	42.37	24.84	25.51
2016	14.07	-3.35	-0.40
2015	-3.33	0.73	-2.84
2014	-12.41	-5.05	-6.18
2013	21.44	35.64	25.23
2012	37.32	34.75	19.12

Джерело: [70]

Динаміка руху показників за роками Індексу MSCI Europe у Європі показує, що у 2018 році відбулось зменшення на 8,02%. З цього випливає, що мають місце постійні коливання разом із загальною економічною тенденцією розвитку та показниками стабільності Єврозони. До основних компаній-лідерів у легкій промисловості ЄС відносяться наступні групи компаній, які наведено у таблиці 2.3.

Таблиця 2.3

10 компаній-лідерів легкої промисловості (текстилю, одягу, товарів розкоші) за рівнем розвитку та обсягами капіталу у Європі станом на 2019 рік

Складові	Країна	Капіталізація, млрд. дол. США	Індекс %
LVMH Moet Hennessy	Франція	118.55	32.28
Adidas	Німеччина	55.71	15.17
Essilorluxottica	Франція	43.26	11.78
Kering	Франція	43.13	11.74
Finrichemontnamena	Чехія	41.05	11.18
Hermes International	Франція	22.79	6.21
Burberry Group	Великобританія	10.88	2.96
Swatch Group Inh	Чехія	8.11	2.21
Moncler Spa	Італія	6.96	1.89
Puma	Німеччина	6.24	1.70
Всього		356.68	97.12

Джерело: згруповано на даними [70].

У відповідності до даних досліджуваного індексу MSCI Europe, до найбільші компанії легкої промисловості у Європі відноситься французька компанія LVMH Moet Hennessy, що являє собою виробника предметів розкоші, так до останньої входять всесвітньовідомі торгові марки та бренди, зокрема такі як LouisVuitton, Givenchy, Kenzo, Chaumet, Moet&Chandon, Hennessy, TAGHeuer тощо. Ця група становить 14% від світового обсягу продажів, Індекс MSCI Europe останньої знаходиться на рівні 32,3%. Друге місце займає компанія Adidas, при цьому індекс у цієї компанії майже вдвічі менше від лідера [13, с.54; 70].

Дослідивши показники стану капіталізації 10 країн-лідерів у легкій промисловості, можна прийти до висновку, що легка промисловість України знаходиться позаду через наявність проблем у нашій країні. Проте, все ж

потенціал для розвитку досліджуваної галузі в Україні і справді є великим. З проведеного дослідження стає помітно, що в легкій промисловості нашої країни акцент робиться на експортуванні сировинних продуктів, що, на нашу думку, не зовсім вірно в таких умовах стану галузі нині, відбувається поповнення бюджету інших країн, при цьому вітчизняна економіка недоотримує коштів та можливостей для розвитку. Орієнтуючись на світовий досвід, можна зазначити, що ці проблеми можуть бути розв'язані завдяки залученню іноземних інвестицій та впровадження інновацій у вітчизняну легку промисловість. Тільки таким способом може відбуватись здійснення захисту від багатьох ризиків у зовнішньо-економічній діяльності підприємств легкої промисловості України, спричинених глобалізацією світового виробництва [22, с.21].

У 2018 році, обсяг зовнішньої торгівлі нашої країни готовими текстильними виробами за кодам УКТ ЗЕД 6101000000-631000000 становив 682356,8424 тис. дол США експорту та 772904,3973 тис. дол США імпорту. У складі імпортової продукції легкої промисловості найбільшу частину займає одяг та інші вироби, які були у використанні (СекондХенд) аж на 154969,44938 тис. дол. США. Укт ЗЕД 6110000000 Светри, пуловери, джемperi, кардигани, жилети та подібні вироби, трикотажні також займають суттєву частку, їх обсяг імпорту у 2018 році становив 58940,7068 тис. дол. США, при цьому за кодом Укт ЗЕД 6204000000 Костюми, комплекти, жакети, сукні, спідниці, спідниці-штани, штани, комбінезони із шлейками, бриджі та шорти (крім купальних), для жінок або дівчат обсяг імпорту у 2018 році становив 56232,1268 тис. дол. США. З цього випливає, що обсяги одягу та інших виробів, які були у використанні у 3 рази більші за обсяги готових текстильних виробів. Беручи до уваги те, що загальний показник обсягу імпорту текстильних виробів становив у 2018 році 772904,3973 тис.дол США, то обсяг секондхенду становив 20,05 %. З цього випливає, що середній показник по Україні є не задовільним, адже кожна п'ята річ з одягу та інших виробів українців, що імпортується є такою, що перебувала у вжитку раніше [13, с.55; 15].

Статистичні матеріали показують, що у 2018 році до нашої країни було здійснено імпорт 130 тис. тонн одягу, що був у використанні на загальну вартість близько 155 млн. доларів (рис. 2.7)) [60].

На глобальному рівні згідно з обсягом імпортованого одягу, що був у використанні (тобто продукції за кодом УКТЗЕД 6309), Україна посіла 4 місце. Перед нашою країною - Пакистан, Малайзія і Кенія з-поміж сто дванадцяти країн у світі [17, с.45; 60].

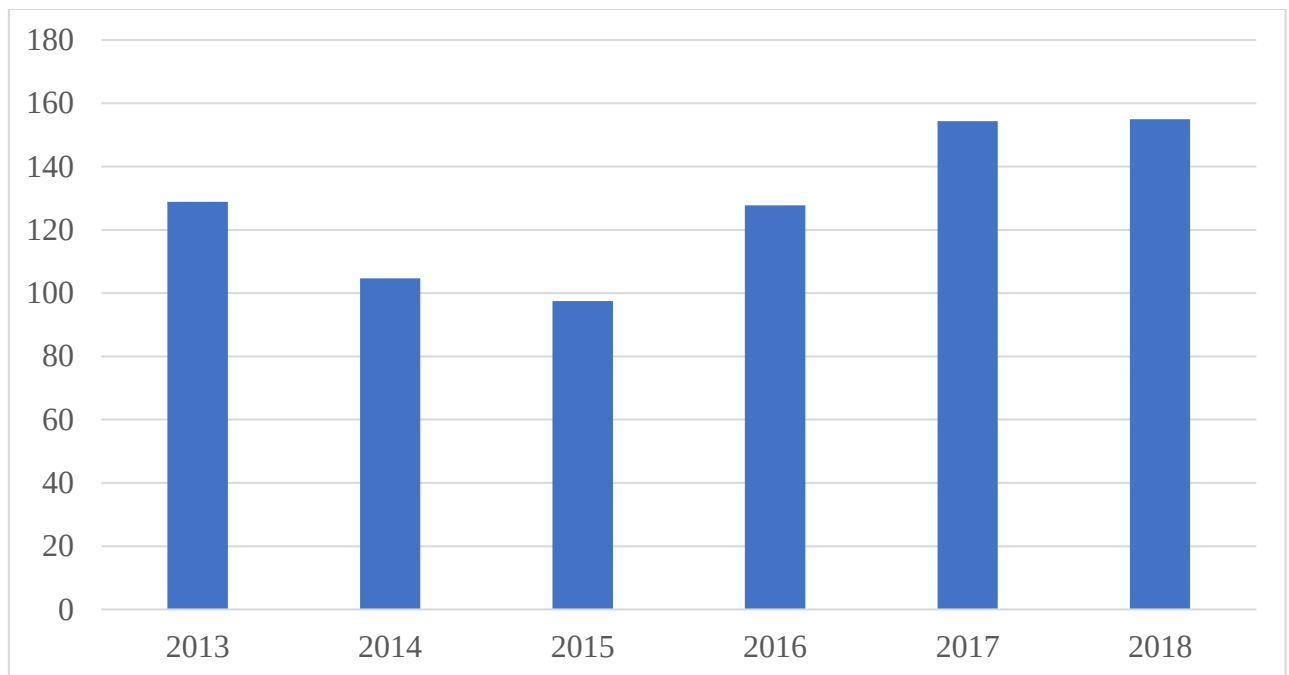

Рис. 2.7. Обсяг імпорту в Україну вживаного одягу та інших виробів (код за УКТЗЕД 6309), млн. дол. США

Джерело: [60].

У той же час, не можна цю інформацію оцінювати з кожного підходу. Доцільно зазначити, що у країнах, економіки яких розвиваються чи належать до перехідного типу, імпор товарів, що були у вжитку на деякому етапі розвитку може бути корисним, адже малозабезпечені верстви населення отримують доступ до дешевого одягу та взуття. Але не можна не відмітити й те, що такий імпорт істотно зменшує в більшості у відповідності до цінкових параметрів, конкурентоспроможність продукції легкої промисловості

вітчизняного виробництва на внутрішньому споживчому ринку, що стає причиною зменшення обсягу випуску продукції такого виду [50, с.9].

Одним з факторів, що спричинили високий рівень залежності національної економіки від імпорту продукції легкої промисловості виступає відсутність достатнього рівня забезпеченості вітчизняних виробництв власною продукцією проміжного споживання. У той же час, не можна не відмітити тенденцію до певного зменшення імпортозалежності національної економіки у відповідності до всіх галузей споживання продукції легкої промисловості. Зокрема, у 2018 році на противагу, наприклад 2013 року частка імпорту у загальному споживанні продукції легкої промисловості знизилась на 11,87 в. п., зокрема у кінцевому – на 2,75 в. п., а у проміжному – на 6,8 в. п. (рис.2.8) [17, с.44].

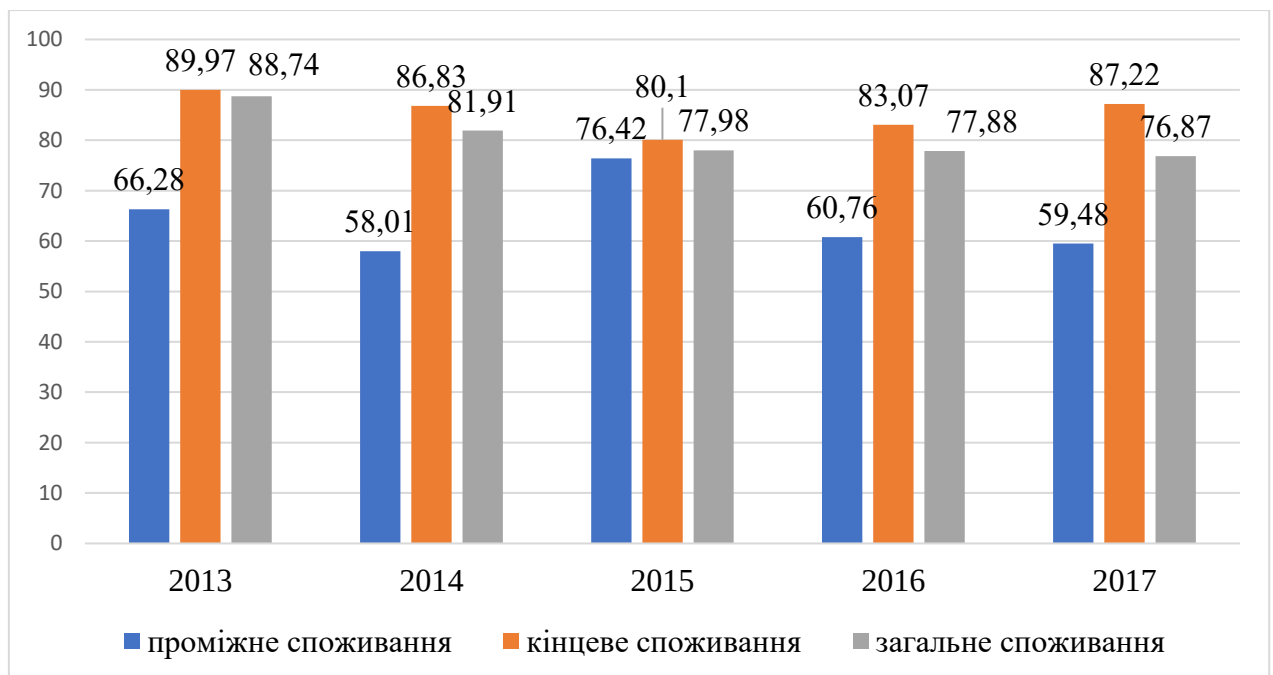

Рис. 2.8. Частка імпорту у споживанні продукції легкої промисловості, 2018
Джерело: [49]

Динаміка імпортних операцій протягом досліджуваного періоду, тобто обсяг імпорту в нашу країну продукції проміжного споживання, виготовленої виробництвами, що відносяться до легкої промисловості, у доларовому еквіваленті знизився на 51,0%, при цьому продукції кінцевого споживання –

на 39,7%. Протягом останніх 5 років загальний обсяг українського імпорту продукції легкої промисловості (товарних груп 61–65 Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності, далі – УКТЗЕД) знизився на 42,0%. В більшості це стосувалось імпорту текстильного одягу (–52,55%) і взуття (–55,55%) [17, с.44].

Не дивлячись на тенденцію, що розпочалась у напрямку зменшення імпортозалежності економіки України у розрізі сегментів споживання продукції легкої промисловості (проміжного і кінцевого) та, не дивлячись на істотне зниження обсягу такого імпорту, абсолютні значення таких показників до нині знаходяться на високому рівні. У той же час доцільно зазначити що залежність від імпорту продукції легкої промисловості є притаманною для економік багатьох країн Європейського Союзу. Наприклад, у Польщі частка імпорту у проміжному споживанні продукції легкої промисловості становить 63,45%, а у кінцевому – 69,24%, у Німеччині значення цих показників – відповідно, 68,39% і 65,77%, тоді як в Італії – 32,11% і 27,04%, тощо [17, с.45].

Близько 80% випуску продукції легкої промисловості Європейського союзу виробляється у 6 країнах: Італії, Франції, Іспанії, Німеччині Великій Британії і Португалії [71]. З цього можна зробити висновок, що не у всіх країнах існує потенціал для розвитку легкої промисловості, а також не всі країни вважають таку галузь пріоритетною. Це спричинено як проблемами щодо забезпечення ресурсами профільних виробництв, а також утворено структурою світового ринку легкої промисловості.

Проте, не дивлячись на відносно низький обсяг випуску української легкої промисловості у порівнянні з країнами Європейського Союзу, а також на високий рівень залежності від імпорту виробничих ресурсів, тобто основних засобів, сировини й матеріалів, в нашій державі напрацьовано істотний досвід, присутній кваліфікований персонал, традиції і потенціал для збільшення потрібно сировинного забезпечення, а отже, зростання обсягів випуску готової продукції таких переробних виробництв, тому потенціал нашої країни у цій галузі є суттєвим [17, с.45].

2.2 Вплив глобалізаційних процесів на текстильну промисловість України

Основним фактором розвитку світового господарства, починаючи з другої половини XX століття, стає прискорення науково-технічного прогресу. Саме він визначив економічні та соціальні передумови становлення і трансформації виробничих і фінансових ринків національних економік. В результаті, в світовій економіці намітилася тенденція розвитку та поглиблення процесів глобалізації. Глобалізація – процес поступового перетворення сукупності національних ринків в єдиний ринковий простір, хоча національні бар'єри на такому просторі продовжують існувати.

Перетворення світу в єдиний ринковий простір змінює не тільки уявлення, а й сам зміст принципів господарювання. Хоча потенціал такого перетворення містить в собі потужний позитивний заряд, оскільки безпосередньо націлений на різке зростання ефективності суспільного виробництва, тим не менш, з точки зору короточасного впливу на національні економіки більшості країн світу він діє руйнівно.

Процес глобалізації неминучий, саме він визначає майбутній устрій світу. Цей процес має структуроутворюючий вплив на зміну макроекономічного середовища в країні в цілому, і в текстильній промисловості зокрема, адже легка промисловість знаходиться в першій трійці галузей, схильних до особливого ризику в зв'язку з вступом України до Світової організації торгівлі [52, с. 55].

У таблиці 2.9 наведені плюси і мінуси членства України в СОТ, його вплив на текстильну промисловість.

Таблиця 2.9

Вплив членства України в СОТ на стан вітчизняної текстильної промисловості: позитивні і негативні аспекти на макро- і мікро- рівнях

Позитивні аспекти	Негативні аспекти
Макрорівень	
– зростання економічного потенціалу країни; – удосконалення стандартів щодо якості: управління, освіти, кадрів, виробничих процесів; – розвиток технологій внаслідок зростання рівня міжнародної конкуренції	– залежність прийнятих політичних рішень від напрямку вектора транснаціональної політики; – соціальна напруженість; – демпінг, протекціонізм.
Мікрорівень	
Конкуренція спонукає організації приділяти більше уваги організації процесів виробництва і управління: розвитку систем оцінки ефективності діяльності, ризиків, аналізу джерел зниження витрат. Компанії вибирають стратегію зовнішнього росту з метою отримання синергетичного ефекту.	Ряд національних компаній може не витримати конкуренції з боку транснаціональних корпорацій в силу відмінності рівнів фінансового потенціалу, інвестиційних можливостей. Під загрозою опиняється розвиток малого бізнесу, що негативно впливає на економіку країни.

Аналіз інформації, що наведені у таблиці 2.9, дозволяє зробити висновок про неможливість однозначної оцінки процесів глобалізації. Ряд вітчизняних компаній може не витримати конкуренції з боку транснаціональних корпорацій в силу відмінності обсягу фінансування, що направляється на розробку нових технологій, видів тканин, інвестиційних можливостей, тому, на наш погляд, для більшості господарюючих суб'єктів необхідно переглянути стратегію розвитку текстильного підприємства: від стратегії внутрішнього (обмеженого) зростання до стратегії зовнішнього зростання з метою виживання в умовах глобалізації.

Глобалізація впливає на економіки всіх країн і характеризується:

- перетворенням світової спільноти в цілісну економічну систему, яку можна назвати планетарної економікою;
- ослабленням державного регулювання в результаті процесу трансформації національно – державної форми організації життя людей в нову форму, що регулюється міжнародними, багатосторонніми угодами;
- створенням міжнародних інтеграційних об'єднань в результаті злиття національних ринків до «спільного ринку»;
- розвитком транснаціонального капіталу, глобальні масштаби набуває фінансова сфера та фондовий ринок; зростанням швидкості здійснення операцій в результаті розвитку мобільного зв'язку, інтернет – технологій, що призводить до ще більшої взаємозалежності країн одна від одної.

У цих умовах пріоритетний розвиток легкої промисловості необхідно погоджувати з зовнішньоторговельною політикою і використовувати механізм експортного фінансування.

В результаті перші два роки вступу в СОТ України вітчизняним підприємствам швейної промисловості довелося знизити ціни на свою продукцію, щоб конкурувати з імпортними товарами. З урахуванням того, що сьогодні частка вітчизняної продукції на внутрішньому ринку становить не більше 15-20%, то дані втрати істотні для підприємств, привівши їх до фінансової нестабільності або банкрутства. Одним з позитивних тенденцій вступу в СОТ для підприємств легкої промисловості є зменшення ввізних мит на якісну сировину, обладнання [31, с. 55].

Діяльність підприємств легкої промисловості зумовлюється такими особливостями:

- продукція підприємств легкої промисловості є товарами тривалого користування;
- використання товарів легкої промисловості кінцевими споживачами носить сезонний характер;

- кінцевий споживач згоден платити більш високу ціну за популярність виробника товару, що має свідчити про високу якість продукції;
- кінцевий споживач зацікавлений в оригінальності продукту, що знижує серійність випуску і вимагає більшої різноманітності продукції;
- виробництво продукції легкої промисловості є крупносерійним;
- при переході від однієї серії до іншої, як правило, не потрібно оновлення або модернізації виробництва;
- частка витрат на обладнання в собівартості зменшується для одиниці продукції з натуральних волокон в зв'язку з ростом цін на сировину і зменшується для продукції з штучних волокон в зв'язку з випереджаючим зростанням цін на обладнання.

У той же час в рамках національної економіки розвиток легкої промисловості:

- сприяє збільшенню зайнятості економічно активного населення, так як продукція цієї промисловості є трудомісткою;
- безпосередньо задовольняє потреби населення і сприяє розвитку виробництва товарів виробничого призначення, так як робить необхідні компоненти для цих товарів;
- стимулює зростання споживання і обсягу виробництва;
- сприяє економічному зростанню, дозволяючи швидко збільшити національний дохід і експорт;
- забезпечує наповнюваність бюджету, що сприяє соціальній стабільності суспільства [36].

Що стосується підприємницького сектора, то для нього цей сегмент промислової діяльності:

- є високорентабельним і привабливим в сфері інноваційного розвитку;
- може бути розміщений на будь-якій території, тому що відсутні суттєві обмеження по енергоресурсах і транспортній доступності;

- характеризується відносною стабільністю, незважаючи на гостру конкуренцію, існування ринкових ніш, що забезпечують вихід на ринок;
- користується підтримкою законодавчих і виконавчих територіальних органів влади, зацікавлених у зростанні зайнятості економічно активного населення.

Велика частина ринку легкої промисловості працює на індивідуального споживача, його платоспроможність і переваги, орієнтується на доступність товарів, їх якість і дизайн, а також на передпродажне обслуговування і рекламу. З точки зору ефективності роботи легкої промисловості, важливим є збереження в обсязі випуску частки товарів народного споживання.

Таким чином, ця галузь є привабливим сегментом ринку і з чисто фінансової точки зору, і з точки зору створення нових робочих місць і розвитку малого та середнього бізнесу. Однак, як показує практика багатьох країн, що розвиваються, досить значимою для галузі є проблема нелегального імпорту та неврахованого (підпільного) виробництва, обсяг яких, наприклад, в Україні, більш ніж удвічі перевищує рівень легального виробництва та імпорту, і досягає 43% [48].

У спробах конкурувати з тіньовою економікою, контрабандною та контрафактною продукцією, вітчизняні виробники змушені йти на зниження цін, наслідком якого є погіршення якості товару, зниження попиту, зменшення прибутку і податкових відрахувань до бюджетів всіх рівнів влади. Крім того, така недобросовісна конкуренція може вести до зниження зайнятості працездатного населення і платоспроможності потенційних споживачів.

Тому, керуючись захистом національних інтересів, держава повинна прагнути розвивати внутрішній ринок за рахунок підтримки вітчизняного виробника, регулюючи імпорт, який повинен, перш за все, доповнювати національний ринок необхідними асортиментними групами якісних товарів, встановлюючи добросовісну конкуренцію. У той же час необхідний доступ на національний ринок і іноземних виробників, щоб уникнути монополізму,

наслідком якого можуть бути такі негативні наслідки, як завищення цін, зниження якості.

Серйозною проблемою для галузі є своєчасне оснащення новим обладнанням і оновлення технології і організації виробництва, його автоматизація за рахунок власних і залучених коштів підприємств. Низький рівень оновлення обладнання призводить до скорочення виробничих потужностей. З іншого боку, оновлення обладнання сприяє розвитку вітчизняного машинобудування, тим самим також сприяючи збільшенню темпів економічного розвитку країни. Метою оновлення є зниження витрат, підвищення рентабельності та конкурентоспроможності підприємств галузі. Ця політика повинна бути тісно пов'язана з інвестиційною підтримкою з боку держави, зацікавленої в розвитку легкої промисловості.

Старіння виробничо-технологічної бази підприємств легкої промисловості призводить до зниження обсягу продажів, а значить і обсягів випуску і, як наслідок, втрати частки ринку. Крім того, така технічна політика свідчить про відставання в рівні організації виробництва, слабкому рівні менеджменту і управління підприємствами, неефективну роботу маркетингових служб підприємств, слабкою кадровій політиці, яка призводить до втрати компетенцій персоналу, зростання плинності кадрів [27, с. 55].

Відсутність динамічного розвитку легкої промисловості призводить до негативних наслідків і в інших галузях, таких як сільське господарство, машинобудування, хімічна промисловість (виробництво сировини, барвників, текстильно-допоміжних (ТДР)). Відставання в розвитку легкої промисловості призводить до збільшення собівартості через зростання енергетичних витрат для експлуатації застарілого обладнання. Як наслідок спостерігається зростання імпорту продукції не тільки легкої, але і інших галузей промисловості.

Проведений нами аналіз динаміки розвитку сектора за останні п'ять років показав, що низький у порівнянні з передовими країнами рівень інноваційної та інвестиційної діяльності в легкій промисловості обумовлений:

- відсутністю необхідних інвестицій для здійснення модернізації підприємств легкої промисловості на основі нових «проривних» інноваційних технологій, що стосуються, як продукції, так і виробництва;
- скороченням обсягу фінансування НДДКР, що приводить до зниження результативності науково-дослідних розробок, а також втрати наукових кадрів, здатних генерувати нововведення (наукові розробки сприяють створенню нової технологічної основи, яка стимулює розширення випуску конкурентоспроможної наукомісткої продукції);
- низьким рівнем освоєння в промисловості результатів наукових розробок та інновацій, що негативно позначається на витратах, рентабельності, обсязі випуску і оновленні асортименту продукції.

З огляду на загальнодержавну значимість легкої промисловості для національної економіки, а також масштаби і глибину системних проблем, необхідно, на наш погляд, застосування таких методів і механізмів їх вирішення:

- вдосконалення законодавчої бази в сфері виробництва, торгівлі, експорту та імпорту, тарифно-митного і податкового регулювання, взаємодії галузей легкої промисловості з постачальниками сировини та обладнання;
- підтримка державних інституцій при проведенні технічного переозброєння і модернізації виробництва;
- підтримка розвитку як галузевої науки і її науково-експериментальної бази, так і здійснення проектів розвитку підприємств галузі;
- законодавчий захист вітчизняних товаровиробників від контрабандної та контрафактної продукції, створення умов для ефективного функціонування цивілізованого ринку споживчих товарів та розвитку його інфраструктури;
- своєчасне вдосконалення митно-тарифного законодавства для розширення торговельно-економічного співробітництва при уточненні

переліку країн, що користуються тарифними преференціями в односторонньому порядку [31, с. 95].

Більшість країн приділяють особливу увагу розвитку легкої промисловості, надаючи їй істотну інвестиційну підтримку. З цією метою необхідно приділяти постійну увагу вдосконаленню законодавства, що забезпечує ефективну взаємодію федеральних і регіональних органів державної влади з підприємницькими та фінансовими структурами, для моніторингу і розвитку сфери діяльності малого і середнього бізнесу, включаючи легку промисловість.

2.3 Перспективи розвитку текстильної промисловості України в розрізі світової глобалізації

Світові глобалізаційні процеси виступають істотним фактором змін майже всіх галузей економіки країн. Ці процеси не минули і розвиток текстильної промисловості в Україні.

Перспективи розвитку текстильної промисловості в Україні є значними, адже, як вже нами раніше було зазначено, підґрунтя для цього є. До того ж текстильна промисловість – це одна з найбільш перспективних і чистих з екологічної точки зору галузей промислового виробництва.

На розвиток текстильної промисловості у розрізі світових глобалізаційних аспектів впливає також і стан економіки в загальному, адже, для цього важливими є іноземні інвестиції та впровадження інновацій у цю галузь.

Тут важливим є залучення іноземних інвесторів, тому розглянемо чи перспективною є Україна для залучення іноземних інвестицій та на скільки бізнес тут є привабливим.

Правління України часто зазнають щодо готовності пристосуватись до ініціатив бізнесу на глобальному рівні, адже важливим питанням постає формування робочих місць, а також забезпечення конкурентоспроможності

різноманітних галузей, в особливості коли йдеться про легку промисловість України, і про текстильну промисловість, зокрема.

Правління постійно робить кроки щодо поліпшення та працює на дерегулюванням нормативно-законодавчих правових актів, проте до створення умов для введення бізнесу, які були б безпечними та привабливими - ще дуже далеко [13, с. 48].

Перспективні напрями розвитку нашої країни мають бути відображеними через зміцнення позицій нашої країни у міжнародних рейтингах, при цьому новітніми етапами розвитку України мають стати залучення внутрішніх та іноземних інвестицій, реформування судової влади, боротьба з корупцією, закінчення конфліктної ситуації всередині країни, інформатизація суспільства та захист останньої [67, с. 189].

Відомим фактом є те, що вагомість оцінки на міжнародному рівні та дані рейтингів виступають стратегічними пріоритетами розвитку економік різних країн світу в умовах глобалізаційних процесів.

Одним з таких рейтингів – є рейтинг України у відповідності до Світового рейтингу Doing Business, який проводить Світовий Банк.

Саме цей Рейтинг оцінює простоту здійснення підприємницької діяльності, а це, в першу чергу, легкість відкриття бізнесу, швидкість без бюрократичних зволікань та хабарництва отримання дозволів, реєстрація власності, захист прав інвесторів, сплата податків тощо [18].

Тому, вважаємо за доцільне розглянути його.

Так, у 2019 році, Україна стрибнула на сім сходинок вгору в одному з найважливіших міжнародних рейтингів. 64 місце — так високо Україна в Doing Business не піднімалася ще ніколи (рис.2.9; рис.2.10.) [61].

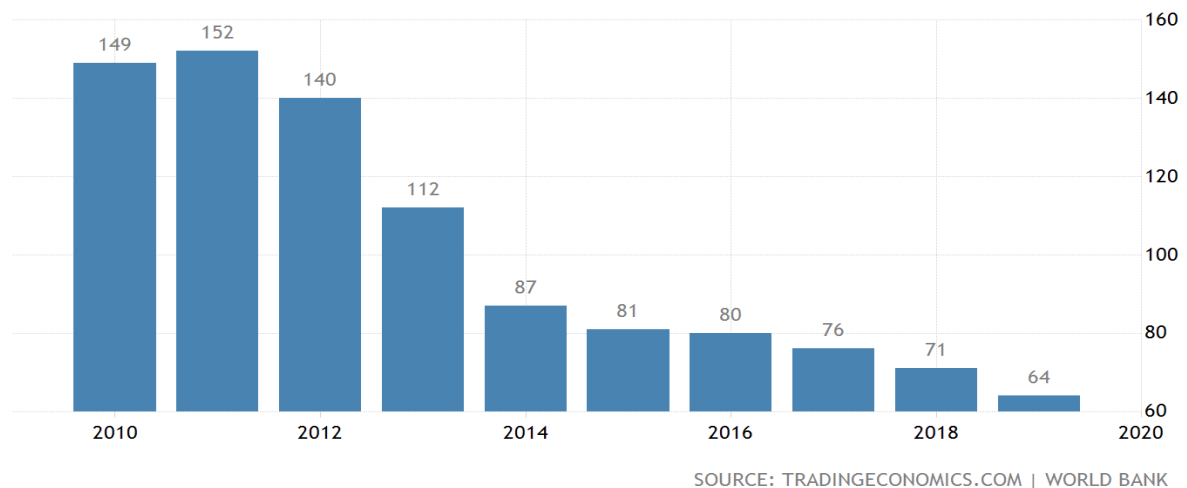

Рис. 2.9. Рейтинг України у Світовому рейтингу Doing Business

Джерело: [63]

Rank	Economy	DB score	Rank	Economy	DB score	Rank	Economy	DB score
1	New Zealand	86.8	65	Puerto Rico (U.S.)	70.7	128	Barbados	57.9
2	Singapore	86.2	66	Brunei Darussalam	70.7	129	Ecuador	57.7
3	Hong Kong SAR, China	85.3	67	Colombia	70.7	130	St. Vincent and the Grenadines	57.1
4	Denmark	85.3	68	Oman	70.0	131	Nigeria	56.9
5	Korea, Rep.	84.0	69	Uzbekistan	69.9	132	Niger	56.8
6	United States	84.0	70	Vietnam	69.8	133	Honduras	56.2
7	Georgia	83.7	71	Jamaica	69.7	134	Guyana	55.5
8	United Kingdom	83.5	72	Luxembourg	69.6	135	Belize	55.5
9	Norway	82.6	73	Indonesia	69.6	136	Solomon Islands	55.3
10	Sweden	82.0	74	Costa Rica	69.2	137	Cabo Verde	55.0
11	Lithuania	81.6	75	Jordan	69.0	138	Mozambique	55.0
12	Malaysia	81.5	76	Peru	68.7	139	St. Kitts and Nevis	54.6
13	Mauritius	81.5	77	Qatar	68.7	140	Zimbabwe	54.5
14	Australia	81.2	78	Tunisia	68.7	141	Paraguay	54.5
15	Taiwan, China	80.9	79	Greece	68.4	142	Nicaragua	54.4
16	United Arab Emirates	80.9	80	Kyrgyz Republic	67.8	143	Lebanon	54.3
17	North Macedonia	80.7	81	Mongolia	67.8	144	Cambodia	53.8
18	Estonia	80.6	82	Albania	67.7	145	Poland	52.7
19	Latvia	80.3	83	Kuwait	67.4	146	Grenada	52.4
20	Finland	80.2	84	South Africa	67.0	147	Maldives	52.2
21	Thailand	80.1	85	Zambia	66.9	148	Mali	52.9
22	Germany	79.7	86	Panama	66.6	149	Benin	52.4
23	Canada	79.6	87	Botswana	66.2	150	Bolivia	51.7
24	Ireland	79.6	88	Moldova	66.1	151	Burkina Faso	51.4
25	Kazakhstan	79.6	89	Rhodes	66.0	152	Mauritania	51.1
26	Iceland	79.0	90	Bosnia and Herzegovina	65.4	153	Marshall Islands	50.9
27	Austria	78.7	91	El Salvador	65.3	154	Lao PDR	50.8
28	Russian Federation	78.2	92	San Marino	64.2	155	Gambia, The	50.3
29	Japan	78.0	93	St. Lucia	63.7	156	Guinea	49.4
30	Spain	77.9	94	Nepal	63.2	157	Algeria	48.6
31	China	77.9	95	Philippines	62.8	158	Micronesia, Fed. Sts.	48.1
32	France	76.8	96	Guatemala	62.6	159	Ethiopia	48.0
33	Turkey	76.8	97	Yogo	62.3	160	Comoros	47.9
34	Azerbaijan	76.7	98	Samoa	62.1	161	Madagascar	47.7
35	Israel	76.7	99	St. Lanka	61.8	162	Suriname	47.5
36	Switzerland	76.6	100	Seychelles	61.7	163	Sierra Leone	47.5
37	Slovenia	76.5	101	Uruguay	61.5	164	Kiribati	46.9
38	Rwanda	76.5	102	Fiji	61.5	165	Myanmar	46.8
39	Portugal	76.5	103	Tonga	61.4	166	Burundi	46.8
40	Poland	76.4	104	Namibia	61.4	167	Cameroun	46.1
41	Czech Republic	76.3	105	Trinidad and Tobago	61.3	168	Bangladesh	45.0
42	Netherlands	76.1	106	Tajikistan	61.3	169	Gabon	45.0
43	Bahrain	76.0	107	Vanuatu	61.1	170	Sao Tome and Principe	45.0
44	Senegal	75.7	108	Pakistan	61.0	171	Sudan	44.8
45	Slovak Republic	75.6	109	Malawi	60.9	172	Iran	44.7
46	Belgium	75.0	110	Côte d'Ivoire	60.7	173	Afghanistan	44.1
47	Armenia	74.5	111	Dominica	60.5	174	Guinea-Bissau	43.2
48	Moldova	74.4	112	Djibouti	60.5	175	Liberia	43.2
49	Belarus	74.3	113	Antigua and Barbuda	60.3	176	Syrian Arab Republic	42.0
50	Montenegro	73.8	114	Egypt, Arab Rep.	60.1	177	Angola	41.3
51	Croatia	73.6	115	Dominican Republic	60.0	178	Equatorial Guinea	41.1
52	Hungary	73.4	116	Uganda	60.0	179	Haiti	40.7
53	Morocco	73.4	117	West Bank and Gaza	60.0	180	Congo, Rep.	39.5
54	Cyprus	73.4	118	Ghana	60.0	181	Timor-Leste	39.4
55	Romania	73.3	119	Bahamas, The	59.9	182	Chad	36.9
56	Kenya	73.2	120	Papua New Guinea	59.8	183	Congo, Dem. Rep.	36.2
57	Kosovo	73.2	121	Eswatini	59.4	184	Central African Republic	35.6
58	Italy	72.9	122	Lesotho	59.4	185	South Sudan	34.6
59	Chile	72.6	123	Senegal	59.3	186	Libya	32.7
60	Mexico	72.4	124	Brazil	59.1	187	Yemen, Rep.	31.8
61	Bulgaria	72.0	125	Paraguay	59.1	188	Venezuela, RB	30.2
62	Saudi Arabia	71.6	126	Argentina	59.0	189	Eritrea	21.6
63	India	71.0	127	Iran, Islamic Rep.	58.5	190	Somalia	20.0
64	Ukraine	70.2						

Рис. 2.10. Дані Світового рейтингу Doing Business станом на 1 травня 2019 року

Джерело: [55]

Нинішній результат непоганий, але не найкращий навіть серед країн пострадянського простору.

Згідно з даними звіту Світового банку, в цьому році Україна поліпшила свої показники по 6 з 10 індикаторів, які враховуються фахівцями Світового банку при складанні рейтингу.

Зростання цих показників представлено на рис.2.11. [61].

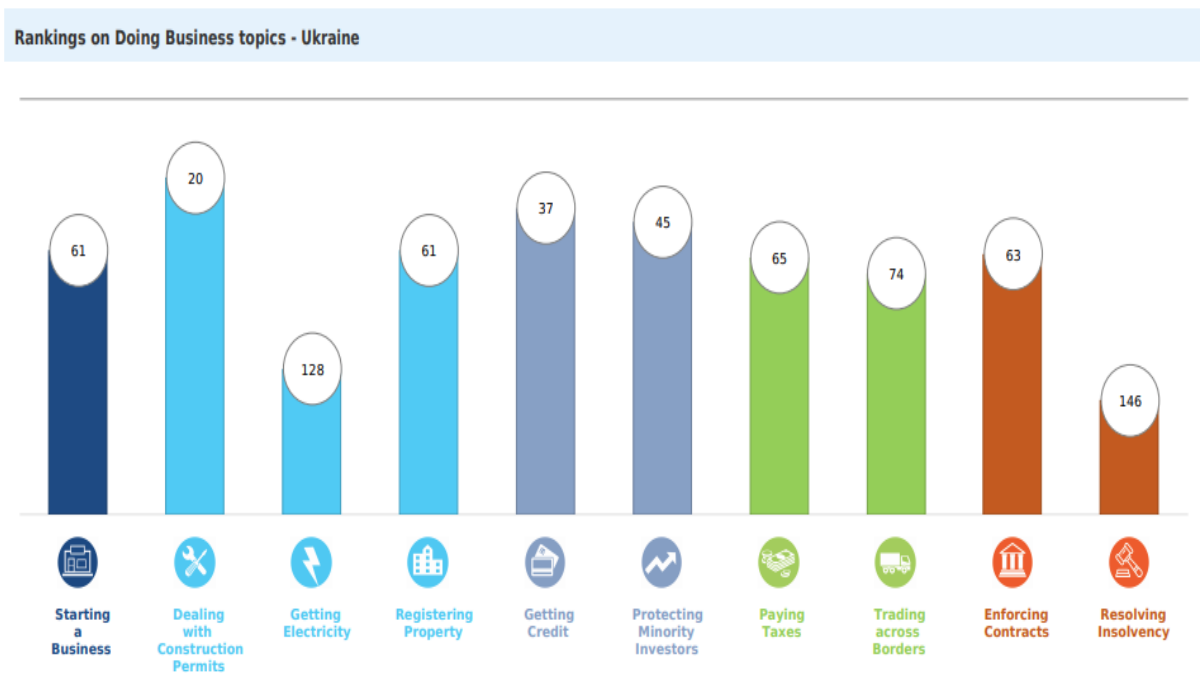

Рис.2.11 Показники рейтингу України

Джерело: [61]

Позитивним є те, що прогнозується збільшення рейтингу України на 2020-2021 роки. Такі прогнози пов'язані з позитивними змінами у нашій країні, зокрема, серед яких можна відзначити:

- 20 вересня 2019 року Верховна Рада ухвалила проект закону №1059 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо стимулювання інвестиційної діяльності в Україні». Він покращує такі індикатори: отримання кредитів, отримання дозволів на будівництво, забезпечення виконання контрактів, вирішення питань неплатоспроможності,

реєстрація власності, захист міноритарних інвесторів, реєстрація підприємств. Сукупно це дасть щонайменше 15 позицій угору по всьому рейтингу;

- Верховна Рада 4 жовтня 2019 року схвалила закони, які запроваджують єдиний рахунок для сплати податків і зборів та єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування з 1 січня 2021 року. Сукупно це дасть щонайменше дев'ять позицій в індикаторі «Оподаткування»;

- 2 жовтня Верховна Рада ухвалила проект закону №1048 «Про внесення змін до Митного кодексу щодо деяких питань функціонування авторизованих економічних операторів». Документ забезпечує спрощення митних формальностей для підприємств з високим ступенем довіри. Це відбуватиметься через створення авторизованого економічного оператора, як у ЄС, з перспективою їх взаємного визнання. Сукупно це дасть щонайменше 25 позицій в індикаторі «Міжнародна торгівля»;

- 3 жовтня парламент ухвалив проект закону №1052 «Про внесення змін до закону "Про будівельні норми" щодо вдосконалення нормування у будівництві». Сукупно це дасть щонайменше одну позицію в індикаторі «Отримання дозволів на будівництво»;

- 3 жовтня ухвалений проект закону щодо захисту права власності. Він передбачає усунення основних юридичних прогалин, які створюють проблеми власникам нерухомості та бізнесу. Закон передбачає припинення діяльності акредитованих суб'єктів, запровадження обов'язковості нотаріального посвідчення договорів про відчуження корпоративних прав, запровадження принципу одночасності вчинення нотаріальної дії та державної реєстрації прав, підвищення відповідальності за порушення реєстраційних процедур. Передбачається, що з ухваленням закону знизиться кількість рейдерських захоплень нерухомого майна та корпоративних прав, скоротяться витрати громадян та бізнесу на захист власності від протиправних посягань [62].

Міністр розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України відзначив, що в цьому році, незважаючи на вплив і наслідки COVID-19, триває робота над важливими законодавчими змінами, які роблять інвестиційну діяльність легшою, більш захищеною і привабливішою. Мінекономіки проаналізувало більше 30 законодавчих змін, які були впроваджені в Україні за період дії Програми і можуть вплинути на рейтинг країни в цьому році. Загалом, за всіма 10 показниками Україна демонструє суттєвий прогрес. Трійка найбільш результативних оновлень за версією Мінекономіки є наступними:

1) сфера захисту міноритарних інвесторів від зловживань з боку власників контрольних пакетів акцій (може поліпшити рейтинг за відповідними компонентами на 50 позицій);

2) спрощення реєстрації ТОВ (Україна може піднятися на 15 позицій за цим компонентом);

3) спрощення процедури оформлення банкрутства (плюс 60 додаткових ступенів) [56].

Таким чином, у нашої країни є суттєві перспективи щодо розвитку бізнесу, у тому числі й легкої промисловості, що включає досліджувану нами текстильну промисловість.

Також вищезазначена інформація свідчить про зацікавленість Україною на міжнародній арені, у тому числі зацікавленість іноземними інвесторами, адже кроки щодо ведення політики економіки в умовах глобалізаційного середовища провадяться.

На сьогоднішній день до перспективних напрямків саме розвитку галузей легкої промисловості, а саме текстильної промисловості можна віднести: осучаснення підприємств за результатами досягнень науково-технічного прогресу інноваційним обладнанням; всебічне і ефективне застосування натуральної та штучної (синтетичної) сировини; збільшення асортименту й конкурентоспроможності продукції, застосування нетрадиційної сировини.

Заходами ідля впровадження таких перспективних напрямків в умовах глобалізації виступають наступні:

- реклама продукції вітчизняного виробництва, а також науково-технічних розробок через проведення виставок, аукціонів, публікацію інформаційних і рекламних матеріалів, тощо;
- розвиток фірмової торгівлі з широким асортиментом;
- формування органів сертифікації продукції на регіональному рівні;
- трансформація форм власності у відповідності до чинного законодавством;
- утворення сприятливих умов для збільшення ефективності експортних операцій;
- запровадження у виробництво закордонних технологічних процесів, а також передових методів управління виробництвом [19, с.146-147].

Задля розвитку текстильної промисловості на стабільному рівні доцільно провести розробку у відповідності до аналогії з розвиненими країнами моделі розвитку вітчизняної текстильної промисловості з урахуванням всіх національних особливостей останньої, а також сучасної оцінки геополітичних факторів. Спочатку доцільно розробити сучасні ресурсо- та енергозберігаючі технології у відповідності до реалій ринку. Ні одна галузь промисловості не може зрівнятися з текстильною промисловістю у питаннях рівня забезпечення населення, віддачі, а також потенціалу перспективного економічного зростання. Ні Світовий банк, ні Міжнародний валютний фонд і ніякі інші інвестори не зможуть забезпечити таких вкладень, як власні громадяни. Це можна пояснити тим, що навіть при розрахунку на 1 рік, в Україні буде спожито власних товарів на 1000 гривень на 1 людину, то наша країна матиме біля 40 мільярдів надходжень. Тобто, відродження вітчизняної текстильної промисловості доцільно розпочинати якнайшвидше, розпочинаючи від товарів народного споживання. Такі перспективи є обґрунтованими з політичного, економічного так соціального підходу задля оперативного економічного відродження України [19, с. 147].

Задля такого забезпечення необхідно впровадження комплексних, системних, цілеспрямованих заходів, які були б достатніми для одержання позитивних результатів. До останніх можна віднести:

- зниження податкового пресу на максимальному рівні;
- пільгове кредитування, оновлення та збільшення необхідних оборотних коштів;
- амністія чи повноцінна реструктуризація боргів;
- митні тарифи;
- інформація та реклама для вітчизняних товаровиробників;
- протекціонізм в експорті;
- пільгові тарифи на сировину та енергоносії [22, с. 91].

До пріоритетних галузей виробництва на світовому рівня для розвинених країн виступає виробництво непродовольчих товарів народного споживання, і це не випадково. Це можна пояснити тим, що такі країни не лише задовольняють більшість національного попиту на товари такого виду власними силами, але й також забезпечують розвиток суміжних галузей, що впливає на створення багатьох робочих місць на забезпечення суттєвого обсягу бюджетних надходжень. Для прикладу зазначимо, що в таких розвинених країнах як Італія та Корея, які показують суттєві результати розвитку протягом останніх двадцяти років, одним з основних орієнтирів виробництва виступає виробництвотоварів народного споживання, а саме таких як текстиль, взуття та одяг, які складають важливі статті експортних надходжень. Ще на початку 1990-х років зазначені держави приносили близько чотирьох мільярдів доларів експортних надходжень від зазначених статей. З цього випливає, що текстильна промисловість може бути фундаментальним джерелом формування загальнодержавних фінансових формувань, які є потрібними на фінансовому ринку, що дало змогу створити протягом короткого періоду інвестиційний потенціал для інших галузей промисловості, а також важливих соціальних програм [19, с. 148].

Саме тому в перспективних інтересах нашої країни потрібно сформувати стартові умови для запуску текстильної промисловості в режим функціонування на стійкій основі і забезпечення рівня самостійного фінансування. Хоч нині стан текстильної промисловості і далеко не найкращий, проте перспективи – істотні. З метою представлення можливих напрямків розвитку легкої та текстильної галузі в Україні, доцільно, спочатку, здійснити оцінку з різних точок зору сьогоденного становища останньої в розподілі праці на світовому рівні; наявність сировинних ресурсів, вартість робочої сили, вартість енергії та ресурсів, тощо [23, с.8].

Нині світовими лідерами легкої та текстильної промисловості виступають є Китай, країни Середньої і Південно-Східної Азії, та протягом останнього періоду пожвавлення росту спостерігається у країнах Південної Америки. У цьому контексті доцільно відмітити, що географічне розташування нашої країни між Європою і Росією виступає істотною перевагою для розвитку досліджуваної галузі, та певних напрямків останньої, що характеризуються існування власної сировинної бази, до яких перш за все відносяться луб'яні культури. Нині для виробництва тканини в Україні та закордоном застосовують різні види волокон, зокрема:

- натуральні волокна (бавовна, льон, шовк, шерсть, віскоза);
- різні типи синтетичних волокон [19, с. 149].

В нашій країні виробляються певні види грубої вовни, льон та прядиво (в маленьких обсягах). На сьогоднішній день виробництво синтетичних волокон в більшості відбувається закордоном. Тобто, наша країна не виступає виробником сировини для основних видів текстильного виробництва, а тому, здійснюючи закупку та ввозячи таку сировину, за інших рівних умов не зможе бути конкурентоспроможною в порівнянні з країнами, які виробляють сировину і готову продукцію в масовому сегменті ринку [25, с.58].

Проте, беручи до уваги специфіку європейських країн, що займаються виробництвом сировини і масової готової продукції, доцільно зауважити, що при вірному підході з економічної точки зору в Україні можна поновити

виробництво натуральних тканин. Беручи до уваги традиції та високий рівень кваліфікації спеціалістів, а також стагнацію виробництва в Європі при створенні привабливих умов, багато європейських фірми із задоволенням розмістять таке виробництво і замовлення на території України.

Крім того, цікавий розвиток для країни може отримати інвестування коштів у виробництво льону та продукції з нього в традиційних регіонах. Ринок льону – не такий на сьогодні ємний, однак, це саме той сегмент, на якому Україна може займати свої позиції по повному циклу: від виробництва сировини до прядіння, ткацтва та оздоблення. Якщо окремо розглядати галузь первинної обробки луб'яних волокон, то можна констатувати той факт, що на сучасному етапі її розвитку до цих пір застосовуються вітчизняні технології, які характеризуються високою метало- та енергоємністю обладнання, великими втратами волокнистої продукції та значним зниженням її якості.

Однак розроблені сучасні технології не можуть знайти ефективного впровадження за браку коштів на закупівлю новітнього закордонного обладнання, або виготовлення більш досконалого вітчизняного. Це тягне за собою збільшення собівартості і відповідно зменшення попиту, в результаті чого істотно знижується інвестиційна привабливість цих технологій, що призводить до консервації існуючих підприємств [19, с. 149].

Механізми та інструменти розвитку потенціалу ринку продукції легкої промисловості:

- сприяння зростанню ємності ринку сировинних ресурсів для легкої промисловості, який представлений у країні вітчизняною сировиною (шерстю, льоном, хімічними волокнами та нитками, шкірою, коноплями, хутровою та пуховою сировиною), а також імпоротною сировиною (бавовна, натуральний шовк, шерсть, хімічне волокно та нитки) та інноваційними матеріалами, що надають виробам нових споживчих властивостей.

Перспективний шлях розвитку ринку передбачає імпортозаміщення та розширення випуску напівфабрикатів у вигляді бавовнянолляної і шерстяної пряжі, трикотажного полотна, бавовняно-ляних, шерстяних і синтетичних

тканин. Імпульс зростанню виробництва шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів текстильному виробництву можна надати: за рахунок забезпечення виплати дотацій на приріст поголів'я (корів, свиней, овець) та виплати компенсацій за вовну залежно від її обсягів та якості; забезпечення бюджетного фінансування заходів з розвитку насінництва льону-довгунця, конопель, захисту рослин, використання перспективних високоврожайних сортів та гібридів; відродження і розвитку шовківництва, вівчарства; налагодження виробництва хімічних ниток та волокон;

- стимулювання зниження залежності від імпорту сировини та матеріалів проміжного споживання та розвиток виробництв глибокої переробки, розвиток технологій з глибокої переробки луб'яних культур; $\frac{3}{4}$ зменшення зарегульованості санітарно-епідеміологічних процедур при ввезенні сировини та хімічних матеріалів; децентралізація видачі санітарно-гігієнічних висновків; визнання сертифікатів на хімматеріали, що імпортуються з європейських країн;

- спрощення проведення митних процедур, обнулення митних ставок на імпорту сировину; запровадження єдиного митного тарифу, а не повної та пільгової ставок;

- державне і донорське фінансування впровадження передового світового досвіду для удосконалення компетенцій викладачів ВНЗ, ПТНЗ та оновлення навчально-виробничих лабораторій;

- створення мережових структур на базі профільного ВНЗ для надання аутсорсингових, конструкторських та інших послуг малим підприємствам і населенню [31, с. 55].

У контексті внутрішніх і зовнішніх викликів на ринку продукції легкої промисловості суттєве зростання вітчизняних пропозиції та споживання можливе за умови використання наявної вітчизняної сировини; запровадження світових стандартів та інноваційних підходів у виробництві різних видів текстильних матеріалів, нових видів сировини у нетканих матеріалах,

постільній білизні, військовому обмундируванні та форменому одязі; уніфікації стандартів форменого обмундирування.

Отже, цільовими напрямками розвитку вітчизняного ринку легкої промисловості мають бути:

- зниження залежності від імпорту сировини та матеріалів проміжного споживання;
- прискорення переходу від експорту продукції, виготовленої на замовлення за толлінговими схемами, до формування повних ланцюгів доданої вартості, розвитку власних брендів і експорту креативної продукції, надання послуг з розробки дизайну продукції;
- удосконалення умов конкуренції та детінізація: боротьба з контрабандою (зокрема, маніпуляціями з митною вартістю товарів, значним обсягом комерційних посилок), фіктивним та неофіційним підприємництвом, викривленням бази оподаткування, упорядкування фіскалізації торгівлі;
- розвиток виробництва власних сировинних ресурсів (вовни, шкур, льону, конопель), відродження шовківництва, стимулювання створення інноваційних матеріалів із заданими властивостями та розширення асортименту виробництва тканин, текстильних полотен та проміжної продукції;
- забезпечення відповідності професійно-кваліфікаційної структури персоналу потребам роботодавців для забезпечення технологічних змін;
- реалізація кластерних ініціатив на ринках взуття, одягу і ремесел.

Як зазначає автор Наумова Л. М., розвиток галузі має відбуватися на засадах галузевого протекціонізму з метою забезпечення незалежності від іноземних виробників. Це передбачає захист внутрішнього ринку товарів текстильної промисловості із використанням методів адміністративного регулювання: ліцензування, квотування, стандартизації і сертифікації тощо [31, с. 55].

Необхідними умовами забезпечення прогресивного розвитку галузі є удосконалення виробничих відносин, забезпечення їх відповідності розвитку

Науковець Тандрик І. зазначає, що необхідно:

- спростити оподаткування підприємств легкої промисловості, це приведе до зменшення неякісної продукції, врегулювати імпорт товарів легкої промисловості, що дасть змогу реалізовувати вітчизняні товари, проводити спостереження за життєвим циклом товару, щоб уникнути спаду виробництва;
- систематично працювати над проектуванням нових моделей, слідкувати за тенденціями, щоб при досягненні зрілості виробів вчасно впровадити у виробництво нові моделі;
- постійно спрямувати діяльність підприємств на підвищення якості продукції та розширення асортименту відповідно до вимог ринку [52, с.26]

Висновки до Розділу II

В Україні поступово нарощують свою потужність і активно розвиваються текстильні, швейні, трикотажні, шкіргалантерейні, хутряні та інші виробництва легкої промисловості. Завдяки якісному пошиттю і демократичним цінам тканини і одяг вітчизняних товаровиробників активно завойовують популярність не тільки на внутрішньому, а й на міжнародному ринку. Однак, незважаючи на досить динамічний розвиток цього виду переробної промисловості, його функціонування супроводжується низкою проблем. Передусім це нерівні умови конкуренції на внутрішньому ринку, несталість податкового законодавства, застарілий механізм контролю безпеки продукції. За таких умов окреслення перспективних напрямів розвитку виробництв легкої промисловості в Україні та обґрунтування ефективних способів стимулювання такого розвитку мають базуватися на результатах детальних аналітичних досліджень трендів динаміки основних показників функціонування цього сегмента національної економіки, зокрема порівняно з країнами-членами Європейського Союзу

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМКИ ЗМІЦНЕННЯ ПОЛОЖЕННЯ ТЕКСТИЛЬНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ В СВІТОВІЙ ЕКОНОМІЦІ

3.1 Актуальні проблеми текстильної промисловості України в процесі глобалізації: причини і наслідки

З проведеного дослідження можна виокремити 3 основні проблеми, які стримують розвиток текстильної промисловості в Україні:

- стан високої залежності від сировини, матеріалів і комплектуючих, що імпортуються, в більшості це стосується тканин (передусім із бавовни та льону), шкіри, вовни, фурнітури, ниток, а також основних засобів;
- низький рівень цінової конкурентоспроможності продукції національно виробництва на внутрішньому ринку через сприятливі умови для офіційного та сірого імпорту вживаного одягу та взуття, нелегального внутрішнього випуску, а також контрабанди тканин і готових виробів;
- зосередженість більшої частини виробництв на виробництві продукції з давальницької сировини [17, с. 47].

З цього випливає, що пріоритетним завданням задля забезпечення розвитку легкої промисловості на вітчизняному ринку виступає поновлення з наступним нарощенням сировинного забезпечення текстильних, а також інших виробництв в нашій країні. Для цього підприємствам необхідне створення, відновлення чи модернізація потужностей із переробки вовни, льону, технічної коноплі, бавовни, а також для виробництва штучних і синтетичних волокон. Такі потужності слід зосереджувати у регіонах, що мають сприятливі умови для вирощування та заготівлі названих видів сировини [58, с. 44].

Другим, не менш важливим завданням для подолання проблем функціонування легкої промисловості в Україні і забезпечення її подальшого

розвитку, є створення конкурентних умов для учасників внутрішнього ринку продукції текстильних та інших виробництв. Вирішення цього завдання потребує розробки й упровадження відповідних нормативних, технічних і кадрових заходів, спрямованих на ліквідацію потоків сірого імпорту одягу і взуття в Україну, а також нелегального внутрішнього випуску.

Іншими словами, забезпечення конкурентних умов для учасників внутрішнього ринку продукції легкої промисловості в Україні неможливе без ліквідації тіньового товарообороту в цьому сегменті економіки. Своєю чергою, легалізація торгівлі, зокрема готовою продукцією виробництв легкої промисловості, на внутрішньому споживчому ринку передбачає обов'язкове впровадження реєстраторів розрахункових операцій (у т. ч. програмних) для усіх суб'єктів торгівельної діяльності.

З огляду на суттєвий негативний вплив імпорту вживаного одягу та взуття на конкурентоспроможність продукції вітчизняної легкої промисловості на внутрішньому ринку пропонується:

- встановити належний санітарний контроль за реалізацією вживаних товарів;
 - запровадити обов'язкове сортування і сертифікацію, а також повну заборону на імпорт окремих видів вживаних товарів (білизни та ін.);
 - ввести ліцензування діяльності торгівців вживаним одягом та взуттям;
- внести відповідні зміни у Податковий кодекс України, які б передбачали обов'язкову загальну систему оподаткування для імпортерів і продавців вживаного одягу та взуття, а в подальшому – для усіх без винятку імпортерів [56, с. 22].

Зовнішні виклики: світові фінансові кризи та несприятливі умови членства в СОТ призвели до значного скорочення вітчизняного виробництва текстильних виробів і взуття та виживання окремих підприємств за допомогою схем з давальницькою сировиною. Освоєння переваг і можливостей інтеграції у глобальний торговельний простір через укладання міжнародних угод, зокрема, угод про вільну торгівлю (DCFTA; CAFTA), Угоди про асоціацію між

Україною і ЄС, та започаткування Діалогу Україна-ЄС високого рівня щодо горизонтальних питань та окремих секторів промисловості має стати стимулом розвитку ринку продукції легкої промисловості.

Серед негативних тенденцій ринку продукції легкої промисловості слід назвати:

- насичення ринку імпортними товарами, увезеними із заниженням митної вартості та як контрабанда, частка яких становить 25,4%³⁰;
- значна частка тінізації внутрішнього ринку;
- зростання обсягу ввезення вживаного одягу та взуття, який у 2017 р. становив 131,9 тис. т на 154,4 млн дол. США [53, с. 55].

Експортоорієнтоване виробництво продукції легкої промисловості та імпортоорієнтоване споживання свідчать про невідповідність між попитом і пропозицією за співвідношенням «ціна-якість». Підвищення цін на імпортні товари та сировину у зв'язку з падінням курсу гривні вплинуло на виробничі схеми, знизило купівельну спроможність населення, зорієнтувало попит на українську продукцію та вживаний одяг. Виробництво зазнає кадрового дефіциту через низьку зарплату, незбалансованість галузевої і вищої освіти та ринку праці, недостатньо розвинене державно-приватне партнерство в дуальній освіті, а також в освіті протягом життя

Системними проблемами для підприємств легкої промисловості є:

- технічна та технологічна відсталість України у порівнянні з зарубіжними компаніями;
- низький інвестиційний та інноваційний рівень активності в галузі;
- відсутність банківських кредитів під прийнятні відсотки;
- занепад вітчизняної сировинної бази та висока частка імпортованих товарів, яка є причиною залежності від зарубіжних країн;
- високий рівень імпорту та тіньової економіки;
- відсутність цивілізованого ринку споживчих товарів, що проявляється у загостреній конкуренції на внутрішньому ринку;

- соціальна та кадрова проблема, що проявляється у дефіциті кадрів, плинності кадрів, від'їзді закордон працівників;
- різке зниження купівельної спроможності населення та низький рівень впровадження власних наукових розробок;
- неможливість проведення ефективної реструктуризації підприємств та їх пристосування до діяльності у ринковому середовищі;
- негнучкість великих швейних підприємств, що унеможливорює швидку переорієнтацію виробництва;
- проведення на державному рівні вирішення питання утилізації відходів легкої промисловості;
- недосконалість системи в сфері держаних закупівель, оскільки де використовуються кошти платників податків, мають брати участь підприємства усіх форм власності та для рівних умов використання цінових пропозиції без урахування ПДВ.

На думку автора Плотніченко І.Б., основними перспективними напрямами розвитку підприємств галузі легкої промисловості України є:

- ефективне управління витратами та зниження собівартості продукції;
- застосування міжнародної сертифікації продукції та стандартизації процесів виробництва як складових управління якістю;
- удосконалення рівня організації виробництва з використанням модернізованого устаткування та новітнього програмного забезпечення; впровадження сучасних технологій виробництва та зменшення тривалості виробничого процесу;
- налагодження тісних зв'язків з бізнес-партнерами [39, с. 110].

На Всеукраїнському форумі у 2018 році з легкої промисловості під гаслом «Національний виробник – основа економіки держави» розглядались безліч гострих питань стосовно утримання повноцінного розвитку галузі. Учасниками якого були запропоновані кроки, що необхідно зробити

державі та бізнесу для збереження людського капіталу та ефективного розвитку легкої промисловості, такі як:

- обнулити ПДВ на імпорт обладнання;
- податок на прибуток спрямувати на модернізацію;
- регіональні (місцеві) ресурси спрямувати на погашення процентів по кредитах для підприємств легкої промисловості;
- припинити намагання лібералізації зовнішньої торгівлі (встановлення нульових ставок ввізного мита) на готову продукцію легкої промисловості при укладенні міждержавних угод про зону вільної торгівлі.

На нашу думку, такі пропозиції дозволять досягти повної модернізації, підвищення продуктивності праці, зростання заробітної плати, та в цілому розвитку підприємств галузі легкої промисловості. Враховуючи те, що українській економіці притаманні прояви характерних ознак емерджентності, то поступово посилюється вплив на функціонування промислових підприємств, що вимагає значної концентрації зусиль на інноваційному напрямі розвитку.

В центрі уваги стає інновація як продукт та переосмислення технологій в контексті інноваційних бізнес-процесів.

3.2 Пропозиції стосовно вдосконалення основних законодавчих актів, що регулюють розвиток легкої промисловості України

Основними пріоритетними напрямами національної стратегії розвитку легкої промисловості є:

- високий рівень інтеграції науки, техніки та виробництва;
- створення однакових умов для роботи малих та середніх підприємств;
- впровадження глобальних стандартів якості продукції та систем сертифікації;

- інтеграція промислового, фінансового та комерційного капіталу;
- раціональне використання енергії та матеріальних ресурсів;
- використання інформаційних технологій;
- формування конкурентного середовища, що відповідає глобальним потребам.

Необхідність формування довгострокового глобального соціально-економічного прогнозу розвитку легкої промисловості, створення вигідних умов для реалізації потенціалу підприємств легкої промисловості на регіональному рівні, формування нових стандартів виробництва товарів легкої промисловості в галузі у контексті європейської інтеграції, стимулювання інноваційного розвитку легкої промисловості в Україні та підвищення її конкурентоспроможності, викликав необхідність розробки ефективних напрямів удосконалення механізму регулювання розвитку легкої промисловості на національному та регіональному рівнях для підвищення конкурентоспроможності галузі, підвищення привабливості інвестицій, розвиток ефективних міжнародних відносин в умовах європейської інтеграції, а також сталого розвитку регіонів. Напрями, розроблені для вдосконалення механізму державного регулювання легкої промисловості, визначаються шляхом вивчення та моніторингу стратегічних та європейських інтеграційних векторів розвитку галузі [53, с.18].

Законодавство у сфері регіонального розвитку, яке було сформоване протягом 1991-2017 рр., повинно було створити цілісну та взаємоузгоджену систему, що визначає перелік стратегічних і планувальних документів у сфері регіонального розвитку, визначає інституції, що формують і реалізують державну регіональну політику та проекти регіонального розвитку, а також визначити та закріпити джерела фінансування регіонального розвитку.

Проте, чинні на сьогодні закони та нормативно-правові акти уряду і Президента України не є гармонізованими між собою. Вони побудовані на різних концепціях, містять різні пріоритети та способи правового регулювання. Невиконання значної кількості завдань, передбачених

Державною стратегією регіонального розвитку (зокрема, проведення реформ системи управління регіональним розвитком, реформи місцевого самоврядування та територіального устрою), не дало змоги створити повноцінну правову систему формування та реалізації державної регіональної політики, яка б могла поступово, але невідворотно забезпечувати реалізацію конституційних норм щодо збалансованого розвитку українських регіонів на основі притаманних ним особливостей.

Практична реалізація такого завдання лежить у нормативно-правовій площині, і на сьогодні у цьому напрямі вже зроблено перші законодавчі кроки, насамперед щодо вдосконалення (раціоналізації) спрощеної системи оподаткування. Так, 20.09.2019 р. Верховна Рада України прийняла Закони України “Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо детінізації розрахунків у сфері торгівлі і послуг” [37], а також “Про внесення змін до Закону України “Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг” та інших законів України щодо детінізації розрахунків у сфері торгівлі та послуг” [38].

Водночас важливим етапом у подоланні проблем вітчизняної легкої промисловості є її захист від впливу імпорту дешевих, передусім китайських, товарів. Цього можна досягти шляхом збільшення (за умови несуперечності з правилами Світової організації торгівлі) ставок мита і податку на додану вартість на імпорт одягу, взуття, а також сировини, тканин, фурнітури та іншої продукції легкої промисловості, яка має фактичний і перспективний потенціал виготовлення в Україні. Іншим способом є обґрунтування і запровадження показників мінімальної вартості мита на згаданий імпорт із Китаю та інших країн, які не входять до ЄС.

Система управління повинна забезпечувати:

- удосконалення територіальних економічних пропорцій розвитку легкої промисловості на основі наукового обґрунтування кращих варіантів пропорційності її структури по регіонах і визначення економічної ролі цих регіонів у територіальному поділі суспільної праці;

- виявлення нових соціально-економічних і науково-технічних факторів, що визначають сучасну та майбутню спрямованість у розміщенні легкої промисловості;
- пошук науково обґрунтованих співвідношень у системі “людина – виробництво – природа”, що визначає раціональну організацію природного середовища в регіонах і економічних районах на основі розміщення виробництва по території України і нових методів виробничої технології, що зберігають природне середовище [39, с. 110].

Для забезпечення процесу формування пріоритетних напрямів державного регулювання розвитку легкої промисловості України, необхідно запровадити матеріальне заохочення інновацій на підприємствах легкої промисловості, зокрема шляхом надання податкових та інших пільг, у тому числі через лізингові механізми; оцінювання вартості інновацій з урахуванням вимог міжнародних стандартів та світового рівня цін; прийняття чітких методик оцінювання державних інвестицій у різних сферах промисловості. Забезпечення соціально-економічного розвитку України можливе шляхом Європейської інтеграції і членства в Європейському Союзі (ЄС), що дозволить найкращим способом реалізовувати національні інтереси, побудувати економічно розвинуту і демократичну державу, зміцнити позиції у міжнародних відносинах.

Європейська інтеграція спрямовує підприємства стати на шлях модернізації економіки, на подолання технологічної відсталості, залучення іноземних інвестицій і новітніх технологій, створення нових робочих місць, підвищення конкурентоспроможності вітчизняного товаровиробника [52, с.21].

Стратегічним пріоритетом є розбудова нових промислових зон, які в майбутньому повинні стати місцем розташування нових високотехнологічних та екологічно безпечних виробничих потужностей. Метою створення індустріальних (промислових) парків є формування механізмів ефективного

задоволення попиту інвесторів на майданчики, підготовлені для розміщення об'єктів промисловості, логістики та супутнього сервісу.

Реалізація зазначених напрямів державного регулювання легкої промисловості забезпечить підвищення конкурентоспроможності легкої промисловості, інноваційний та інвестиційний розвиток галузі, формування ефективної вітчизняної зовнішньоекономічної політики в умовах євроінтеграції та підвищення інвестиційної привабливості легкої промисловості на національному та міжнародному ринку

Висновки до Розділу III

Розвиток легкої промисловості в Україні вимагає подолання негативів, пов'язаних зі звуженням можливостей для національних товаровиробників унаслідок збільшення кількості підприємств, що займаються переробкою давальницької сировини. Наявність таких підприємств (у тій формі, в якій вони функціонують тепер) із позиції економічної безпеки є доцільною лише у коротко- і середньостроковому періодах. У подальшому ці підприємства мають бути трансформовані у напрямі їх інтеграції в українську економіку. Це може відбуватися двома шляхами (або їх синтезом):

- 1) відкриття національних виробництв із виготовлення продукції, що здатна замінити давальницьку сировину;
- 2) створення в Україні підприємств із подальшої переробки (чи використання) готової продукції, виготовленої з давальницької сировини, на діючих підприємствах.

Отже, одним із пріоритетів державної промислової політики, зокрема у площині розвитку виробництв легкої промисловості, які працюють на основі давальницької сировини, повинно стати розширення ланцюгів доданої вартості, створеної в Україні, шляхом доповнення їх новими ланками. Це можуть бути спільні підприємства, однак коефіцієнт локалізації внутрішнього (українського) потенціалу у них має становити не менше 50%.

Стратегія розвитку легкої промисловості повинна передбачати зниження сировинного експорту і нарощення постачання високоякісної продукції з доданою вартістю. Звідси напрямом подальших досліджень є розробка моделей оцінки перспективних ніш на зовнішніх ринках для продукції вітчизняної легкої промисловості.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження впливу глобалізаційних процесів на розвиток легкої промисловості в умовах трансформації економічної системи, зміни технологічних укладів, так і в світі, дозволило поряд із зазначеними в тексті роботи висновками на закінчення зробити ряд узагальнень і пропозицій.

1. Глобалізація – це процес, під час якого більша частина соціальної активності здобуває світовий характер, у якому географічний фактор втрачає свою важливість або стає незначним у встановленні й підтримці транскордонних економічних, політичних або соціокультурних відносин. Провідними глобалізаційними детермінантами можна вважати зовнішньополітичну експансію найрозвинутіших держав світу, а конфронтація проявляється переважно у сфері протистояння центрів сили, таких як США, Китай, Японія, Євросоюз та країни Азійсько-Тихоокеанського регіону. Розвиток сучасного світу свідчить про підвищення значимості регіону як елемента горизонтального структурування суспільства, що стає додатковим фактором, визначеним розвитком економічних, політичних соціальних, демографічних, природно-кліматичних та інших умов.

2. До початку XXI століття найбільш фундаментальним напрямком економічного розвитку, по суті синтезують широкий комплекс його різноманітних аспектів і складових, є глобалізація світової економіки.

3. У всіх розглянутих країнах (Євросоюз, США, Китай) відбуваються процеси викликані поглибленням спеціалізації і тим, що відбувається науково-технічний прогрес, що призводить до зміни структури економіки, систем управління і ускладнення організації виробництва продукції легкої промисловості.

4. Міжнародний поділ праці, прагнення використовувати більш дешеві ресурси (працю) сприяли процесу перетікання капіталу і переносу текстильного виробництва в країни третього світу. На сьогоднішній день склався світовий ринок текстильної промисловості. Визначилися свої провідні

виробники, експортери та імпортери продукції. У разі збереження подібної структури і динаміки вітчизняні підприємства галузі навряд чи зможуть скористатися перевагами членства в СОТ і на рівних брати участь в міжнародній торгівлі, отримувати свої вигоди. Процес глобалізації і приєднання України до СОТ справляє серйозний вплив на підгалузі легкої промисловості, які можна віднести до категорії вразливих секторів економіки. Проведена промислова політика в галузі легкої промисловості повинна координуватися із зовнішньоекономічною політикою, щоб використовувати ті позитивні моменти, які дає глобалізація (наприклад, зменшення ввізних мит на якісну сировину і обладнання), але при цьому зберегти і розвинути власну легку промисловість, перетворивши її в конкурентоспроможну галузь економіки.

5. Україна знаходиться в дуже вигідному геополітичному центрі, вона в центрі Європи, має кордон із Польщею, Білоруссю, Румунією й іншими країнами. Тому дуже важливими загальними проблемами є підвищення конкурентоспроможності галузі на основі вдосконалення виробничих стосунків, упровадження сучасних технологій, підвищення технічного рівня, продуктивності праці, а також добре продуманої політики маркетингових комунікацій, що спроможна підвищити конкурентний рівень підприємства та дасть змогу підтримувати його впродовж тривалого часу.

6. Рівень капіталізації світового лідерства у легкій промисловості є значний, а легкої промисловості України залишається далеко позаду в порівнянні із світовими гігантами. Окремо слід виділити соціальний потенціал галузі (людський потенціал та середовище попиту), який нажалі невілюється при не ефективній зовнішньоекономічній діяльності вітчизняних підприємств, тому слід переглянути експортоорієнтовану діяльність галузі. Щодо підприємств легкої промисловості, то тут є потреба у реабілітації на рівні держави та на внутрішньому ринку країни. На сьогоднішній день легка промисловість України в цілому, перебуває у незадовільному стані, що характеризується серйозними проблемами, а це: відсутність на

внутрішньому ринку товарів вітчизняного виробництва; тотальне заповнення товару «секонд-хенд»; погано розвинута інфраструктура галузі; недостатня інвестиційно-інноваційна діяльність; низький рівень конкурентоспроможності вітчизняної продукції; неможливість проведення ефективної реструктуризації підприємств тощо.

7. Тому для посилення потенціалу легкої промисловості країни, слід переглянути податкову політику щодо імпортової сировини та обладнання, податок на прибуток спрямувати на модернізацію, та й вкрай важливим є елементи політики протекціонізму щодо встановлення нульових ставок ввізного мита на готову продукцію легкої промисловості при укладенні міждержавних угод про зону вільної торгівлі. Зазначені напрями дозволять покращити поточний стан та посилять промисловий потенціал України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Амеліна І.В., Попова Т.Л., Владимиров С.В. Навч. посібник: Міжнародні економічні відносини / І.В. Амеліна, Т.Л. Попова, С.В. Владимиров. – К: Центр учбової літератури, 2013. - 256 с.
2. Базилевич В. Д., Базилевич К.С. Ринкова економіка: основні поняття і категорії: навч. посіб. 2-ге вид./В.Д. Базилевич, К.С. Базилевич. – К: Знання, 2008. - 263 с.
3. Балусєва О. В., Лісютін А. І. Міжнародний досвід державного регулювання легкої промисловості. Збірник наукових праць Донецького державного університету управління. Серія «Державне управління» Т. XX, Вип. 310 / О.В. Балусєва, А.І. Лісютін – М.: ДонДУУ, 2019. - 617 с.
4. Бродюк І. В. Інтеграція швейних підприємств України у Європейський економічний простір // Ефективна економіка. 2015. № 1 / І.В. Бродюк – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=3729>, вільний. – Загол. з екрану. – Мова укр.
5. Бураковський І. М. Розширення Європейського Союзу: вплив на відносини України з центральноєвропейськими сусідами / І.М. Бураковський. – К: К.І.С, 2014. - 358 с.
6. Василенко В.М. Оцінка впливу глобалізації на економічне зростання країн / В.М. Василенко // Наукові праці Донецького національного технічного університету. Серія: Економічна. – 2008. – №69. – С.35-42.
7. Войтович Р. Інтеграційні процеси в умовах глобалізації та рівні управління ними / Р. Войтович // Збірник наукових праць Національної академії державного управління при Президентові України. – 2011. – Вип. 2. – С. 3-18.
8. Глобальні трансформації і стратегії розвитку: Монографія / Кер. Авторськ. Колективу і наук. Ред. Чл.кор. НАНУкр. О.Г.Білорус. – К., 2018. – 416 с.

9. Глобалізація – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://instrumentvistre.ru/uk/moloko-posle-40-let-polezno-li-pit-moloko-vzroslym-moloko-i-ozhirenie.html>, вільний. – Загол. з екрану. – Мова укр.
10. Грищенко І.М. Легка промисловість України: теоретикометодологічні засади управління розвитком в умовах інтеграції до СОТ: монографія / І.М. Грищенко. – К.: КНУТД, 2017. – 332 с.
11. Гавриленко Т. В. Перспективи розвитку легкої промисловості України в умовах нестабільного зовнішнього середовища / Т.В. Гавриленко // Економічні горизонти. – 2018. – № 1. – С. 28-34.
12. Гурочкіна В. В., Кравченко Л.В. Світові тренди та перспективи розвитку підприємств легкої промисловості України / В.В. Гурочкіна, Л.В. Кравченко // Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України. – 2019. – № 2. – С. 46-66.
13. Дейнеко Л . В ., Завгородня М . Ю . Розвиток внутрішнього ринку легкої промисловості: проблеми та можливості / Л.В. Дейнеко, М.Ю. Завгородня // Український соціум. – 2012 . – No 1 (40) . – С . 83–98 .
14. Кастельс М. Інформаційні технології, глобалізація та соціальний розвиток. Соціальна глобалістика : навч. посіб. / за наук. ред.: Е. А. Афоніна, В. Д. Бондаренка, А. Ю. Мартинова. – К.: Освіта України, 2011. – 543 с.
15. Зовнішня торгівля окремими видами товарів за країнами світу у 2018 році – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>, вільний. – Загол. з екрану. – Мова укр.
16. Загашвили В. На пороге нового этапа экономической глобализации / В. Загашвили // Мировая экономика и международные отношения. – 2015. – № 3. – С. 15-23
17. Іщук С. О., Созанський Л.Й. Проблеми та особливості розвитку легкої промисловості в Україні: статистичний порівняльний аналіз із країнами Євросоюзу / С.О. Іщук, Л.Й. Созанський // Статистика України. – 2020. – No 1. – С. 42–50.

18. Катамадзе Г. Проблеми малого та середнього бізнесу: погляд експерта. 2020 – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://appu.org.ua/main-news/problemi-malogo-ta-serednogo-biznesu-poglyad-eksperta/>, вільний. – Загол. з екрану. – Мова укр.
19. Клевцов К. М. Стратегія і перспективи розвитку легкої промисловості України / К. Клевцов // Луб'яні та технічні культури. – 2015. – Вип. 4. – С. 146-151.
20. Козак Ю.Г. Світова економіка: навч. Посібн. / за ред. Ю.Г. Козака, В.В. Ковалевського, Н.С. Логвінової. – К: Центр учбової літератури, 2015. – 328 с.
21. Колесов В. П. Международная экономика: учебник / В.П. Колесов. – М.: ИНФРАМ, 2014. – 474 с.
22. Кравченко Л.В., Войнаренко М.П. Зовнішньоекономічна безпека підприємств легкої промисловості / Л.В. Кравченко, М.П. Войнаренко // Економічні перспективи підприємництва в Україні: збірник матеріалів Всеукраїнської інтернет-конференції, 27–28 жовтня 2016 р., Ірпінь. Т. 1. Ірпінь: Університет ДФС України, 2016. – С. 17-22.
23. Краснодемська З. Що оздоровить легку промисловість? / З. Краснодемська // Легка промисловість. – 2017. – № 12. – С.8.
24. Касьян Л. Е. Стан та перспективи розвитку легкої промисловості України / Л.Е. Касьян // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. – 2016. – Вип. 6(1). – С. 147-150.
25. Лісютін А. І. Державні механізми впливу на розвиток легкої промисловості в Україні / А.І. Лісютін // Публічне управління і адміністрування в Україні. Серія «Державне управління». Одеса, – 2018. – № 5. – С. 57-63.
26. Лісютін А. І., Орлова Н. С. Напрями державного механізму підвищення конкурентоспроможності підприємств легкої промисловості в Україні / А.І. Лісютін, Н.С. Орлова // Право та державне управління. Серія

«Державне управління» : збірник наукових праць. Запоріжжя : Класичний приватний університет. – 2018. – № 3. – С. 101-108.

27. Лук'яненко Д.Г. Стратегії економічного розвитку в умовах глобалізації: монографія / Д.Г. Лук'яненко. - К.: КНЕУ, 2014. 538 с

28. Легка промисловість України: бути чи не бути / Новини 5, Телерадіокомпанія «НБМ». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.5.ua/Novynykompaniy/lehkapromyslovistukrainybutychynebuty182081.html>, вільний. – Загол. з екрану. – Мова укр.

29. Легка промисловість України: теоретико-методологічні засади управління розвитком в умовах інтеграції до СОТ / за ред. Ю.В. Гончарова. – К.: КНУТД, 2015. – 332 с

30. Михайлишин Л. І. Вектори інтеграції України в ЄС чи СНД / Л.І. Михайлишин // Науково-інформаційний вісник: “Економіка”. – 2013. – № 3. – С. 172-181.

31. Нартова І. В., Є.О. Коломієць Глобалізація та її вплив на розвиток світового виробництва / І.В. Нартова, Є.О. Коломієць // Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія : Економічні науки. – 2011. – № 3. – С. 20-24.

32. Нижик В.М., Шарко В.В, Сучасний стан та перспективи розвитку підприємств легкої промисловості / В.М. Нижник, В.В. Шарко // Інноваційна економіка. Всеукраїнський наукововиробничий журнал. – 2017. – 144 с.

33. Носарев О.О. Проблеми та перспективи інтеграції України до системи світового господарства / О.О. Носарев // Часопис соціально-економічної географії: Міжрегіональний збірник наукових праць. Харків, 2011. – Вип. 10(1) – С.183-189

34. Офіційний сайт Державного комітету статистики України – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>, вільний. – Загол. з екрану. – Мова укр.

35. Офіційний сайт Асоціації «Укрлегпром» – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ukrlegprom.org.ua/statistika_analitika_ukrlegpromu/, вільний. – Загол. з екрану. – Мова укр.

36. Обсяг реалізованої промислової продукції за видами діяльності / Статистична інформація. Промисловість. Офіційний сайт Державної служби статистики України. 2019. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>, вільний. – Загол. з екрану. – Мова укр.

37. Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо детінізації розрахунків у сфері торгівлі і послуг. Закони України від 20 вересня 2019 року № 129ІХ. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/12920#Text>, вільний. – Загол. з екрану. – Мова укр.

38. Про внесення змін до Закону України “Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг” та інших законів України щодо детінізації розрахунків у сфері торгівлі та послуг. Закони України від 20 вересня 2019 року № 128ІХ. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/12820#Text>, вільний. – Загол. з екрану. – Мова укр.

39. Плотніченко І. Б. Сучасний стан та перспективи розвитку швейної промисловості України / І. Б. Плотніченко // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – 2017. – № 739 : Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. – С. 109-114.

40. Плотніков О.В. Фінансовий менеджмент у ТНК / О.В. Плотніков, 2018. – 251 с.

41. Паньков В. С. Глобализация экономики: сущность, реалии, виды на будущее. Международная экономика / В.С. Паньков, 2015. – № 6. – 423 с.

42. Розвиток промисловості для забезпечення зростання та оновлення української економіки : науково-аналітична доповідь / за ред. д-ра екон. наук

Дейнеко Л.В. – НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогнозув. НАН України». К., 2018. – 158 с.

43. Рейтинг Світового банку Doing business 2019. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://russian.doingbusiness.org/>, вільний. – Загол. з екрану. – Мова укр.

44. Репіна І. М. Розвиток підприємництва в Україні за індикаторами рейтингу світового банку "Doing Business" / І.М. Репіна // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. – 2015. – № 2. – С. 106-113.

45. Соколенко С.И. Глобальне рынки XXI века: перспективы Украины: Логос / С.И. Соколенко, 2016. – 568 с.

46. Селіверстова Л. С. Стан та перспективи розвитку легкої промисловості України / Л.С. Селіверстова // Формування ринкових відносин в Україні. – 2017. – № 4. – С. 52-57.

47. Сучасна економіка: посібник // за ред. П. С. Єщенко, Ю. І. Палкін. – К: Вища шк., 2005. – 325 с.

48. Товарна структура зовнішньої торгівлі / Статистична інформація / Зовнішньоекономічна діяльність // Офіційний сайт Державної служби статистики України. 2019. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>, вільний. – Загол. з екрану. – Мова укр.

49. Таблиця “витративипуск” за 2017 рік (в цінах споживачів) // Державна служба статистики України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://csrv2.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2006/vvp/vitr_vip/vitr_u/arh_vitr_u.html, вільний. – Загол. з екрану. – Мова укр.

50. Тенденції розвитку легкої промисловості в Україні: регіональні аспекти. Науково-аналітична доповідь / за ред. С.О. Іщук, Л.Й. Созанського, В.В. Косовської, – Л., 2018. – 60 с.

51. Теория международных отношений: Хрестоматия / Сост., науч. ред. и коммент. П.А.Цыганкова. – М., 2002. – 611 с

52. Тандрик І. Сучасний стан та перспективи розвитку швейної промисловості України. Суспільногеографічні чинники розвитку регіонів :

матеріали II Міжнар. наук.практ. Інтернетконференції. / І. Тандрик. Л., 2018 р. – 268с.

53. Тарасенко І. О. Сталий розвиток підприємств легкої промисловості: теорія, методологія, практика: монографія/ І.О. Тарасенко. – К: КНУТД, 2016. – 390 с.

54. Указ Президента України №5від 12.01.2015 р.про «Стратегію сталого розвитку «Україна 2020». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/5/201512>, вільний. – Загол. з екрану. – Мова укр.

55. Украина поднялась в рейтинге Doing business-2020. Лига-Бизнес. . – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://biz.liga.net/ekonomika/all/novosti/ukraina-podnyalas-v-reytinge-doing-business-2020>, вільний. – Загол. з екрану. – Мова укр.

56. Украина сможет подняться на 20 позиций в Doing Business-2021 – Минэкономки. Лига Бизнес. 2020. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://biz.liga.net/ekonomika/all/novosti/ukraina-mojet-podnyatsya-na-20-pozitsiy-v-doing-business-2021---minekonomiki>, вільний. – Загол. з екрану. – Мова укр.

57. Філіпенко А. С. Економічний розвиток сучасної цивілізації : навч. посіб. / А.С. Філіпенко. – К. : Знання, 2000. – 174 с.

58. Ярошенко В. Размещение отраслей текстильной промышленности / В. Ярошенко // Проблемы теории и практики управления. М., 2004. – № 2. – С. 44-50.

59. Anderson W.T. Life in the first global civilization westview press / W.T. Anderson, 2014. – 474 с.

60. Clothing; worn and other worn articles (HS code: 630900) // Official website of United Nations. UN Comtrade Database. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://comtrade.un.org/data>, вільний. – Загол. з екрану. – Мова англ.

61. Doing Business 2020. Economic Profile Ukraine. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.doingbusiness.org/content/dam/>

doingBusiness/country/u/ukraine/UKR.pdf, вільний. – Загол. з екрану. – Мова англ.

62. Doing Business-2020. За счет чего Украина поднялась в рейтинге на 64 строчку. Економічна правда. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/rus/publications/2019/10/24/652929/>, вільний. – Загол. з екрану. – Мова англ.

63. Ease of Doing Business in Ukraine. 2020. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://tradingeconomics.com/ukraine/ease-of-doing-business/>, вільний. – Загол. з екрану. – Мова англ.

64. Global Competitiveness Report 2016-2017. World Economic Forum. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www3.weforum.org/docs/GCR20162017/05FullReport/TheGlobalCompetitivenessReport20162017_FINAL.pdf, вільний. – Загол. з екрану. – Мова англ.

65. Global Competitiveness Report 2017-2018. World Economic Forum. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www3.weforum.org/docs/GCR20172018/05FullReport/TheGlobalCompetitivenessReport2017%E2%80%932018.pdf>, вільний. – Загол. з екрану. – Мова англ.

66. Global Competitiveness Report 2018-2019. World Economic Forum. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www3.weforum.org/docs/GCR20182019/05FullReport/TheGlobalCompetitivenessReport20182019_FINAL.pdf, вільний. – Загол. з екрану. – Мова англ.

67. Hurochkina V. Strategic relevance of ukraine's position through the prism of international ratings The Actual Problems of the World Today : monograph / V. Hurochkina. – London: SciencePublishing, Great Britain, 2019. – P. 188-197.

68. Kobrin SJ. The architecture of globalization: state sovereignty in a networked global economy. / SJ. Kobrin // In Governments, Globalization, and International Business. New York : Oxford Univ. Press, 2017. – P. 14-18.

69. Kennedy P. Preparing for the Twenty First Century / P. Kennedy. – New York: Random House, 2013. – P. 12-18.

70. MSCI Europe Textiles, Apparel and Luxury Goods Index (USD), 2019.
– [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.msci.com/documents/10199/a6484b68-8345-435c-bd77-24ee4bc6ac> 17, вільний. – Загол. з екрану. – Мова англ.

71. National accounts aggregates by industry // Official website of Eurostat.
– [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=nama_10_a64&lang=en, вільний. – Загол. з екрану. – Мова англ.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Географічна структура зовнішньої торгівлі товарами у 2019 р.

	Експорт		Імпорт		Сальдо
	вартість, тис.дол. США	у % 2019	вартість, тис.дол. США	у % до 2019	
Європа	9109421,9	112,2	11442509,1	129,4	– 2333087,2
Австрія	239349,7	99,9	377721,0	117,2	–138371,3
Албанія	65854,9	191,0	179,6	16,3	65675,4
Бельгія	149395,4	96,7	251366,1	114,0	–101970,7
Болгарія	427260,5	115,4	89584,5	125,8	337676,0
Греція	86614,1	88,0	54295,9	119,6	32318,2
Данія	111433,1	141,0	155513,7	124,3	–44080,6
Естонія	90441,5	109,6	97414,7	148,2	–6973,2
Ірландія	6406,3	145,8	34168,5	105,1	–27762,3
Іспанія	332581,3	79,4	228889,5	143,0	103691,7
Італія	1816105,0	128,2	980703,2	138,7	835401,7
Латвія	239329,4	102,2	61556,4	134,8	177773,0
Литва	192122,7	132,3	212686,5	145,4	–20563,8
Нідерланди	483496,3	130,7	429300,4	134,5	54195,9
Німеччина	900744,7	87,7	2893863,9	120,8	– 1993119,2
Норвегія	65774,4	175,9	104307,2	168,6	–38532,8
Польща	975831,5	135,3	1448865,1	153,8	–473033,7
Португалія	25978,4	190,9	19585,0	96,0	6393,4
Румунія	441516,3	123,4	324980,2	242,0	116536,1
Словаччина	400404,9	100,5	269603,3	123,5	130801,7
Сполучене Королівство	279055,5	115,4	436153,2	124,7	–157097,6
Угорщина	684200,3	134,0	532069,4	115,7	152130,9
Фінляндія	34390,7	151,1	264812,0	103,0	–230421,2
Франція	268368,5	204,1	671488,6	117,5	–403120,1
Хорватія	57858,3	122,5	28499,9	210,2	29358,4
Чеська Республіка	239265,6	79,4	561619,0	132,8	–322353,5
Швейцарія	64751,1	20,2	182050,0	95,3	–117298,9
Швеція	37087,4	114,9	420960,3	109,2	–383872,8

ДОДАТОК Б

Географічна структура зовнішньої торгівлі послугами з країнами –
найбільшими партнерами у 2019

	Експорт		Імпорт	
	млн.дол. США	у % до 2019р.	млн.дол. США	у % до 2019р.
Австрія	90,7	130,0	163,7	190,0
Бельгія	119,3	116,6	25,2	114,0
Болгарія	25,1	102,7	13,1	190,0
Греція	48,0	91,1	13,4	144,3
Данія	63,5	180,0	15,1	190,0
Естонія	67,8	160,0	5,2	87,0
Іспанія	18,2	116,8	10,6	101,5
Італія	67,6	120,5	19,2	132,2
Латвія	32,4	125,0	9,4	86,6
Нідерланди	67,2	122,9	48,6	101,6
Німеччина	179,6	129,1	160,4	133,9
Польща	57,3	122,2	64,4	110,4
Словаччина	21,2	47,1	14,5	122,1
Сполучене Королівство	282,7	133,6	308,1	150,0
Угорщина	94,1	99,6	39,6	105,1
Франція	49,3	126,6	36,6	86,4
Чеська Республіка	21,7	150,0	14,8	118,7
Швейцарія	238,0	114,0	110,6	160,0
Швеція	19,5	180,0	48,0	71,7